

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 31

София, понеделникъ, 16 януарий

1933 г.

35. заседание

Четвъртъкъ, 12 януарий 1933 година

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. 35 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Отп.	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	773
Питания:	
1) отъ народния представител Т. Мечкарски къмъ министъра на вътрешнитъ работи и народното здраве досежно неутвърждаването досега избора на кметъ и помощникъ въ с. Кунино, Бѣлослатинско, и на кметъ въ с. Струпецъ, сѣщата околия. (Съобщение)	774
2) отъ народния представител Д. Нейковъ къмъ министра на войната относно участието на генералъ Дѣлчевъ въ дружество „Лесъ“, образувано да води процесъ срещу държавата за гората „Хорозларъ“ въ Малкотърновско. (Развиване и отговоръ)	774
Запитване отъ народния представител А. Аврамовъ до председателя на Народното събрание относно разписването отъ народния представител Иванъ Русевъ въ присжтствената книга народния представител Христо Калфовъ. (Отговоръ отъ председателя)	774
Законопроекти:	
1) за амнистия. (Трето четене)	780
2) за облекчение на общинитъ. (Първо четене — продължение разискванията)	781
Случка. Протестъ (устенъ) отъ народния представител А. Пеневъ за прострелването тази вечеръ на народния представител Александъръ Мартулковъ и напущане заседанието отъ народнитъ представители отъ работническата парламентарна група по сѣщия случай.	790
Дневенъ редъ за следващото заседание	790

Председателъ: (Звъни) Има нужното число народни представители. Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Апостоловъ Драгомиръ, Атанасовъ Русенъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Асенъ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Йото, Влаховъ Димитъръ, Гаговъ Петъръ, х. Галибовъ Юсеинъ, Ганевъ Георги, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Деневъ Сѣби Димитровъ, Дичевъ Петко, Доброволски Стефанъ, Дойчиновъ Никола, Дочевъ Момчо, Думановъ д-ръ Никола, Желябовъ Жеко, Икономовъ Димитъръ, Илиевъ Стойко, Казанаклиевъ Георги, Калфовъ Христо, Караджовъ Костадинъ, Костадиновъ Костадинъ, Костовъ Георги, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Лоловъ Господинъ, Лоловъ Сава, Лунговъ Николай, Мариновъ Василъ, Митковъ Сеферинъ, Мошановъ Стойчо, Наумовъ Александъръ, Нейчевъ Адамъ, Неновъ Атанасъ, Николовъ Лазаръ, Петковъ Борисъ, Петковъ Петко, Рангеловъ Раденко, Русиновъ Костадинъ, Савовъ Сава, Свиначковъ Добри, Станевъ Митю, Томчевъ Ангелъ, Фенерковъ Петъръ, Филиповъ Стоянъ, Христовъ Александъръ, Христовъ Димитъръ, Чернооковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Шонговъ Георги и Якимовъ Тодоръ)

Председателството е разрешило отпущъ на следнитъ г. г. народни представители:

По 1 день на:
Михаилъ Бойчиновъ,
Стефанъ Бояджиевъ и
Александъръ Христовъ.

По 2 дена на:
Жеко Желябовъ,
Василъ Мариновъ,
Д-ръ Никола Чирпанлиевъ,
Георги Казанаклиевъ,
Драгомиръ Апостоловъ и
Павелъ Георгиевъ.

По 3 дни на:
Тодоръ Бончевъ,
Александъръ Орозовъ и
Д-ръ Тодоръ Кулевъ.

Народниятъ представител г. Илия Илиевъ, който досега се е ползувалъ съ 25 дни отпущъ, моли да му се разреши допълнителенъ отпущъ отъ 2 дни. Които сѣ съгласни да се разреши на народния представител г. Илия Илиевъ казаниятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. Юсеинъ х. Галибовъ, реши допълнителенъ отпущъ отъ 2 дена. Които сѣ съгласни да се разреши на народния представител

г. Юсеинъ х. Галибовъ казаниятъ отпускъ, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Митю Станевъ, който досега се е ползвалъ съ 36 дни отпускъ, моли да му се разреши допълнителенъ отпускъ отъ 2 дена. Които сѣ стъгласни да се разреши на народния представителъ г. Митю Станевъ казаниятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Лазаръ Станевъ, който досега се е ползвалъ съ 25 дни отпускъ, моли да му се разреши допълнителенъ отпускъ отъ 5 дни. Които сѣ стъгласни да се разреши на народния представителъ г. Лазаръ Станевъ казаниятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Тончо Мечкарски е отпразвилъ питане до г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве досежно неутвърдението досега избора на кметъ и помощникъ въ с. Кунино, Бѣлослатинско, и на кметъ въ с. Струпецъ, сѣщата околия. Поради това той моли г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, да му отговори: (Чете)

„1. По кунинския изборъ сте известени както отъ менъ, така и отъ г. министра на благоустройството; какво сте наредили; за струпещкия, за който не сте известени, наредете за провѣрка;

„2. Какви мѣрки смѣтате да вземете срещу провиненитъ лица, за да се запази и гарантира автономията на общинския съветъ и прерогативнитъ имъ права да си избиратъ кметъ и помощникъ;

„3. Смѣтате ли, че по тоя начинъ ще има единение въ Народния блокъ, който носи, като управляващъ, отговорността на днешното държавно управление.“

Това питане ще се изпрати на г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, за да отговори.

Г. г. народни представители! Както знаете, народниятъ представителъ г. Аврамъ Аврамовъ е отпразвилъ едно запитване, интерпелация, до председателството на Народното събрание досежно нечуваната, както той се изразява, фалшификация, извършена отъ народния представителъ г. Иванъ Русевъ, а именно, че този последниятъ билъ подписалъ въ присѣдствената книга народния представителъ г. Калфовъ въ негово отсъствие.

Азъ смѣтамъ, че интерпелация, по разума на чл. чл. 54 и 55 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, не може да бѣде отправяна къмъ председателството нито за частни, нито за публични престѣпления, нито за тия деяния, които сѣ извършени въ Народното събрание или извънъ него, изобщо за постѣпки въ народнитъ представители. Това едно.

Второ. По указанитъ членове отъ правилника, интерпелациитъ се отправятъ само къмъ правителството или къмъ негови отдѣлни членове.

Що се касае до чл. 60 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, народнитъ представители могатъ, иматъ правото да отправятъ питання къмъ председателството. Обаче тия питання могатъ да засегнатъ само въпроситъ досежно вътрешния редъ въ Народното събрание, неговото администриране, функциитъ на бюрото, но въ никой случай не могатъ да засегнатъ волини или неволни, публични или частни престѣпления, извършени отъ народни представители. Подобни питання не се допускатъ ни къмъ бюрото, ни отъ народенъ представителъ къмъ народенъ представителъ. Има другъ начинъ за разглеждане на този въпросъ — не е моя длъжностъ да го соча; Народното събрание може да реши противното.

Такова е разбирането на бюрото — моето разбиране — досежно интерпелацията, направена отъ г. Аврамъ Аврамовъ, и затова безъ решението на Народното събрание бюрото не може да я сложи на дневенъ редъ.

Г. министърътъ на войната е готовъ да отговори на питането на народния представителъ г. Димитъръ Нейковъ.

Г. Нейковъ! Имате думата, като Ви предупреждавамъ — понеже констатирахъ вече единъ пътъ — да не злоупотрѣбавате съ времето, което Ви е опредѣлено по правилника.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ Ви моля, г. председателю, да ми гарантирате, споредъ правилника, възможността да говоря.

Председателятъ: Азъ съмъ давалъ възможностъ всѣкога да говорите. Моля Ви да не злоупотрѣбавате.

Д. Нейковъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Питането, което съмъ отправилъ къмъ г. министра на войната, има следното съдържание: (Чете)

„Господине министре! Следъ дадената амнистия на бѣлгарскитъ емигранти въ Русия, прогонени въ връзка съ детронирането на князь Батембергъ, бившиятъ кметъ на гр. Бургазъ, Бракаловъ, се върналъ въ Бѣлгария и купилъ единъ чифликъ отъ нѣкакъвъ турчинъ въ Малко-Търново.

Понеже жената на Бракаловъ умрѣла, той се оженилъ за своята слугиня, по народностъ гъркиня.

Дъщеря му, за която никой не може да установи, дали е дъщеря на Бракалова или е доведена отъ гъркинята, се явява претендентка на обширната богата гора „Хорозларъ“, близо до чифлика на Бракаловъ, въ землището на Малкотърновско.

Въ помощъ на тази наследница срещу бѣлгарската държава се образува специално дружество „Лесъ“, което е имало за целъ ужъ да експлоатира гората, въ сѣмностъ — да кредитира и води процеса срещу държавата. Това дружество било основано отъ сегашния началникъ на военно-сѣдебната частъ при Министерството на войната генералъ Дѣлчевъ.

Единъ народенъ представителъ отъ болшинството въ своитъ обиколки изъ Бургазкия окръгъ се натъкналъ на поразителния фактъ, че генералъ Дѣлчевъ уговарялъ свидетели да говорятъ въ полза на притежателитъ на гората. За горното е направено едно писмено изложение, съ което се е настоявало отъ казания депутатъ предъ Васъ да се взематъ мѣрки срещу провинения генералъ. Оттсгава и досега — повече отъ 1/2 година — Вие не сте дали никакъвъ отговоръ на тѣзи постѣпки, нито писменъ, нито устенъ.

Въпросътъ, неспомнено, представлява единъ високъ общественъ интересъ не само защото държавата въ своитъ голѣми пропеси нѣма никаква възможностъ да подкупи свидетели, както това могатъ да правятъ частнитъ ищци, и обикновено губи тѣзи дѣла, но и защото генералъ Дѣлчевъ представлява за военното правосѣдие почти онова, което министърътъ на правосѣдието — за гражданскитъ сѣдилища.

Въз основа на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, моля да ми стговорите, какво е направено по поводъ писменото изложение на казания депутатъ отъ болшинството и смѣтате ли че е съвмѣстимо съ службата на генералъ Дѣлчевъ, която заема, да стои той въ войската?

Г. г. народни представители! Поводъ да дамъ това питане, както това е казано и въ току-що прочетеното му съдържание, ми е дало обстоятелството, че г. Петко Чорбалжиевъ, народенъ представителъ отъ болшинството, при обиколкитъ си изъ Малкотърновска околия се е натъкналъ на факта, че единъ висшъ офицеръ отъ бѣлгарската армия, г. генералъ Дѣлчевъ е проявилъ открито една заинтересованостъ при събиране на доказателства срещу държавата по поводъ на единъ процесъ между държавата и нѣколко частни лица за владение на една голѣма гора, наречена „Хорозларъ“, която се намира въ околноститъ на Малкотърновско.

Смутенъ и възмутенъ отъ онова, което е видѣлъ и чулъ за г. генералъ Дѣлчевъ, народниятъ представителъ г. Чорбалжиевъ е отправилъ едно писмо до г. военния министъръ, съ което го е замолилъ да бѣдатъ защитени интереситъ на държавата и да се взематъ мѣрки срещу провинения, споредъ него, генералъ Дѣлчевъ.

„Не мога — казва въ своето писмо г. Чорбалжиевъ — да примира ролята на единъ бѣлгарски генералъ на действителна служба съ оня на търгашъ и предавателъ. Като зная — продължава г. Чорбалжиевъ — какъвъ нещастенъ край за държавата има другъ единъ процесъ, въ който грѣцкиятъ подланикъ Дунлата осѣди бѣлгарската държава да му плати 54 милиона лева, не се съмнявамъ, че и горниятъ процесъ ще се завърши по сѣщия печаленъ начинъ. А Дунлата навремето си бѣше съгласенъ на едно обезщетение отъ 200—300 хиляди лева. И на него „бѣлгарски патриоти“ му станаха ортаци, за да се оскубе държавата ни.“

Очевидно е, г. г. народни представители, отъ малкитъ извадки, които направихъ изъ писмото на г. Чорбалжиевъ, и отъ краткото съдържание на моето питане, че тукъ се касае до единъ голѣмъ общественъ въпросъ: касае се да се запазятъ и защитятъ интереситъ на държавата отъ посегателството на частни лица, които искатъ окончателно да обезбятъ въпросната гора, наречена „Хорозларъ“, въ Малкотърновско. Касае се отъ друга страна

и за поведението на единъ висшъ български офицеръ, който е достигналъ до чинъ генералъ и който въ този споръ между държавата и частнитъ лица открито е застаналъ противъ държавата и е билъ напълно въ услугитъ на частнитъ лица.

А. Кантарджиевъ (д): Даннитъ за това, ако обичате да дадете, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): Следватъ, г. Кантарджиевъ.

А. Кантарджиевъ (д): Извинявамъ се.

Д. Нейковъ (с. д): И понеже г. министърътъ на войната не е отговорилъ на писмото на г. Чорбаджиевъ, азъ смѣтамъ за свой дългъ да го направя публично достойние чрезъ трибуната на Народното събрание.

Къмъ онова, което съобщавамъ въ моето питане, азъ имамъ да добавя, че въ 1922 г., когато г. Дълчевъ, тогава полковникъ, е напусналъ военната служба, той се е сдружилъ съ Симеонъ Кехлибаровъ, бившъ народенъ представителъ и струва ми се, адвокатъ, и съ г. Трифонъ Цачевъ, бившъ лесничей, и заедно съ тяхъ е образувалъ дружество „Лесъ“.

Д. Ачковъ (нез): Цачевъ и въ спора за родопскитъ гори се споменава.

Д. Нейковъ (с. д): Задачата на това дружество привидно е била да експлоатира гори, но въ сжщностъ въ скоро време дружеството се е заело съ финансиране и съ намиране доказателства въ полза на частнитъ лица въ спора имъ съ държавата за владението на гората „Хорозларъ“.

По-късно между дружество „Лесъ“ и владетелитъ на гората — наследниците на Бракаловъ — се е сключилъ единъ договоръ, съгласно п. 8 на който договоръ дружество „Лесъ“ се е ангажирало да кредитира процеса между държавата и наследниците на Бракаловъ, като отъ своя страна наследниците на Бракаловъ сж отстъпили на дружество „Лесъ“ на едни много износни условия експлоатацията, изсичането на гората по 20 л. декара севернитъ части на гората и по 40 л. южнитъ части на гората.

Очевидно е, г. г. народни представители, че между генералъ Дълчевъ и дружество „Лесъ“ има връзка. Той е единъ отъ основателитъ на това дружество. Очевидно е отъ друга страна, че между дружеството „Лесъ“ и наследниците на Бракаловъ, претенденти за владетели на гората „Хорозларъ“, сжщо така има връзка, установена по единъ безспоренъ начинъ.

Онова, г. г. народни представители, което по-нататкъ е станало и е още по-интересно, това е, че г. Дълчевъ постъпва наново на държавна служба. Той става началникъ на Военно-сждебната часть при Министерството на войната и вече като такъвъ, въ качеството си на държавенъ служителъ, той продължава да се интересува за отношенията между държавата и претендентитъ за владетели на гората „Хорозларъ“. И нѣщо повече: той продължава дори да движи процеса, който по-нататкъ се е завелъ между дветъ страни — държавата и наследниците на Бракаловъ. Ето доказателствата за това.

На 1929 г., малко преди да се разгледа това дѣло въ Пловдивския апелативенъ сждъ, г. Дълчевъ, облѣченъ въ граждански дрѣхы, е отишелъ въ Кюприя, Малкотърновско...

Н. Стамболиевъ (з): Бургазко, не Малкотърновско.

Д. Нейковъ (с. д): Бургазко, приемамъ поправката. — И се е срѣщалъ съ свидетелитъ по реченото дѣло. Той е ималъ тамъ среща съ Стойчко Кировъ, отъ Малкотърново, съ Петко Карарусиновъ, сжщо така отъ Малкотърново, съ Иванъ Дяковъ, отъ гр. Бургазъ, съ Вълканъ Желѣзковъ, отъ Равна-гора, Бургазко, и съ други нѣкои свидетели. Пита се, г. г. народни представители, за да се установи истината по този въпросъ: какво е търсилъ началникътъ на военно-сждебната часть при Министерството на войната въ Кюприя и Малкотърновско тъкмо въ навечерието на разглеждане процеса, въ който неговото име така тъсно се приплита при различни случаи? Какво е търсилъ г. Дълчевъ въ срещитъ си тъкмо съ лицата, които посочихъ азъ, свидетели по дѣлото за гората „Хорозларъ“ между държавата и наследниците на Бракаловъ? И ако той наистина е проявилъ тази заинтересованостъ, нѣмаме ли ние и обществото достатъчно основание да ползирате, че г. началникътъ на военно-сждебната часть е правилъ опити да внушава или да спечели по какъвъ да е другъ начинъ тѣзи свидетели за дѣлото къмъ оная страна, за която той се интересува — страната на

частнитъ претенденти за владението на тая гора? И наистина, г. г. народни представители, въ скоро време тия постѣпки или деяния на г. Дълчевъ сж станали обществено достояние. Часть отъ пресата въ Бургазъ, а сжщо така и въ столицата, хвърли тѣзи подозрения и съмнения върху г. Дълчевъ.

На второ мѣсто, г. г. народни представители, всички книжа по воденето на това дѣло сж изготвени лично отъ г. генералъ Дълчевъ въ помѣщението на Върховния воененъ касационенъ сждъ, тѣ сж писани на пишущата машина на тоя сждъ, тѣ сж преписвани отъ писарката въ тоя сждъ, г-жа Омайникова. Очевидно е, г. г. народни представители, че г. генералъ Дълчевъ наистина е проявилъ посочената отъ г. Чорбаджиевъ въ неговото писмо заинтересованостъ по този споръ. И ако това е така, нѣмаме ли право ние да си поставимъ следнитъ въпроси: „Първо, допустимо ли е за единъ генералъ на действаща служба да проявява интересъ и заинтересованостъ по едно такова важно дѣло и то срещу държавата!“

Нека между скоби, г. г. народни представители, да упомена за по-голъма яснота, че г. генералъ Дълчевъ нѣма абсолютно никакви роднински връзки съ частнитъ претенденти за тази гора, за да се допустне, че той е правилъ всичко това, водимъ отъ добри роднински чувства къмъ тия наследници.

Второ, не бѣше ли дълженъ генералъ Дълчевъ, когато се върна наново на действаща служба, да прекрати всѣкакви връзки, прѣки и косвени, съ този процесъ, който очевидно е ималъ прѣката задача да ошети държавата, като обсеби за частни лица единъ голѣмъ имотъ? Защото, г. г. народни представители, не може да се допустне за редно, за правилно, за нормално и да се търпи, щото единъ началникъ на войската, единъ генералъ да подпомага частни лица въ процеситъ имъ срещу държавата. Обикновеното редното, съвѣстното, онова, което е диктувалъ служебниятъ дългъ и съвѣстътъ на г. генералъ Дълчевъ, то е било тъкмо да се яви въ защита интереситъ на държавата и на обществото, на общественитъ интереси. Като се вземе предъ видъ, г. г. народни представители, че г. Дълчевъ е юристъ, че той е началникъ, шефъ на единъ военно-сждебенъ институтъ, за насъ става ясно, че неговата отговорностъ става още по-голъма, още по-тежка. Той не само е съдействувалъ, споредъ моята скромна оценка отъ даннитъ които имамъ на разположение, да бже ошетена държавата съ единъ имотъ, повече отъ 20 хиляди декара, но той съ своитъ деяния безспорно е допринесълъ твърде много да се затвърди и безъ това съществуващото у насъ убеждение, че държавнитъ и обществени имоти сж плячка, отъ която всѣки единъ, когато и както ще, може да дърпа и да кжса. Трѣбва да се съжалява, г. г. народни представители, ...

Председателъ: Г. Нейковъ! Председателството Ви даде повече отъ опредѣленото време.

Д. Нейковъ (с. д): Благодаря.

А. Кантарджиевъ (д): Какъ е решено дѣлото, г. Нейковъ?

Д. Нейковъ (с. д): Доколкото зная, въ Пловдивския апелативенъ сждъ е решено въ вреда на държавата.

А. Кантарджиевъ (д): Не може така да се приказва. Вие бѣхте дълженъ да проверите. Въ апелативния сждъ дѣлото е спечелено отъ наследниците, но Касационниятъ сждъ е отмѣнилъ решението на апелативния сждъ и е присждилъ имота на държавата.

А. Радоловъ (з): Нѣма значение изходътъ на дѣлото!

Председателъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): И съ това, г. г. народни представители, остава впечатлението, че развалата, корупцията, елементи на каквато нестѣнно съществува въ този случай най-малко се търни отъ горе, отъ голѣмото начальство. Менъ ми се струва, че г. военниятъ министъръ отъ случая съ генералъ Филиповъ миналата година, бѣше дълженъ да извлѣче опитъ и на подобни дѣла да дава по-голъма скоростъ и да действувалъ съ по-ефикасни срѣдства, толкова повече, че въ случая нему се е притекълъ на помощъ единъ народенъ представителъ, като г. Петко Чорбаджиевъ, за когото не може да се допустне, че съ своето писмо е искалъ да шантажира.

Г. г. народни представители! Тия факти сж отъ естеството да смутятъ и да възмутятъ съвѣстътъ на ония,

монто държат за по-голям ред и порядък в нашата страна и за запазване на обществените имоти, особено в едно тежко и смутно време, каквото ние напоследък преживяваме. Надявам се, че г. военният министър ще даде изчерпателни осветления по въпроса. Ако това е допустимо, въ интереса на истината е — и мене ми се струва че тъкмо в този случай може да се направи едно изключение — да се даде думата и на г. Петко Чорбаджиев, върху писмото на когото азъ базирамъ своето запитване и който е тукъ. Вярвамъ, че ще се даде и нему възможност да допринесе съ своето осветление — въ краткото време, съ което разполагахъ, не можахъ всичко да направя — за да се осветли и оцени всестранно направеното отъ г. генералъ Дълчевъ и отъ неговия началникъ г. генералъ Кисъвъ — военниятъ министъръ.

Председателътъ: Има думата г. военниятъ министъръ.

П. Чорбаджиевъ (д): Г. председателю! Засегната е моята личност. Азъ Ви моля за лично обяснение да ми дадете думата, преди да говори г. министърътъ.

Председателътъ: Г. Чорбаджиев! Давамъ Ви думата за лично обяснение, но не и по питането.

П. Чорбаджиевъ (д): Г. Нейковъ замъсва моето име и коментира моето писмо така, както азъ не съмъ искал да се коментира. Върно е, че азъ запитахъ г. военния министъръ съ едно писмо презъ м. юний по въпроса за процеса, воденъ отъ държавата противъ наследниците на Бракаловъ, въ който процесъ, така или иначе, е замъсенъ началникътъ на военно-сѣдебната частъ. Мога да декларирамъ, че азъ не съмъ се срѣщалъ съ г. Нейковъ, за да може той да черпи аргументи лично отъ менъ или откъдето азъ съмъ ги черпилъ и да ги изнася тукъ. Какъ се е домогналъ до тѣхъ това е негова работа. Но той трѣбваше по-малко да споменава моето име, когато нѣма връзка между него и мене.

По поводъ на това мое писмо е направено едно дознание, едно разследване, което напоследъкъ г. военниятъ министъръ ми даде да прегледамъ и да видя какво е изнесено по поводъ на писмото ми. Въ това дознание има доста данни, отъ които нѣкои азъ искамъ да ми бѣде позволено да ви ги изнася.

Председателътъ: Азъ Ви дадохъ думата за лично обяснение, а не за това, какво има въ дознанието.

П. Чорбаджиевъ (д): Да, за лично обяснение, но по-неже се визира моето име, искамъ да кажа какво съмъ изнесълъ.

Председателътъ: Азъ Ви дадохъ думата да изнесете не това, което го има или нѣма въ дознанието, а за лично обяснение. Не Ви давамъ думата да изнасяте какво има въ дознанието.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Азъ ще изнася това.

П. Чорбаджиевъ (д): Въ всѣки случай, задаватъ се много въпроси. Истина е, че въ момента, когато отпращахъ писмото, държавата бѣше осѣдена на 171.000 л. разноси по процеса и да отстъпи тази гора въ полза на наследниците. Това е, което може да прочетете отъ приложеното решение къмъ тази преписка. Освенъ това не е допустимо на единъ генералъ да засѣга депутатитъ за онова, което тѣ правятъ въ кръга на тѣхната парламентарна дейностъ и да ги предизвиква...

Председателътъ: Това се отнася до г. Нейковъ, нали?

П. Чорбаджиевъ (д): ... чрезъ вестникитъ — това е генералъ Дълчевъ — и да ми задава въпросътъ: „Г. Чорбаджиев! Защо Вие не търсите отговорност отъ г. военния министъръ? Какъвъ отговоръ ще искамъ отъ военния министъръ? Той ми е даденъ, но не по тоя начинъ, по който г. Дълчевъ иска да ми го дадатъ. Това е една некоректност отъ страна на този господинъ и азъ искамъ г. военниятъ министъръ да му обърне надлежното внимание. Даннитъ, които азъ имамъ, сѣ почти такива, каквито ги изнася народниятъ представителъ г. Нейковъ. Нѣщо повече, признанието на г. Дълчевъ, че той движи процеса, че той срѣща свидетелитъ, че той подготвя писменитъ доказателства, съ помощта на единъ господинъ, когото впоследствие викатъ за вещь лице въ процеса, говори за една голѣма некоректност отъ негова страна.

А. Радоловъ (з): Каква некоректност! Това е престъпление.

Председателътъ: (Звъни)

П. Чорбаджиевъ (д): Азъ бѣхъ предизвиканъ да отпраща това писмо, защото у насъ вече всички сѣ свикнали да гледатъ на тия работи като на афери. Азъ смѣтамъ, че това е една афера: да се основава дружество „Лесъ“ не за нѣкаква търговия — нека кажатъ, че сѣ извършили за петъ пари работа — а да се основава дружество, за да се сѣди държавата. Начело на това дружество стои генералъ на действаща служба, който ходи, срѣща тукъ и тамъ свидетели, подготвя процеса по начинъ, по който и на други лица не е позволено.

Председателътъ: Г. Чорбаджиев! Дадохъ Ви думата за лично обяснение, а не да обвинявате. Моля Ви се, направете Вие питане по сѣщия въпросъ. Не мога да нарушавамъ правилника. Иначе трѣбва да дамъ думата и на други.

Има думата г. военниятъ министъръ.

П. Чорбаджиевъ (д): Заведени сѣ били дѣла и противъ свидетелитъ, които сѣ говорили въ полза на държавата, защото били лъгали.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Ще дамъ обяснения, ще ги прецените.

Азъ искамъ преди всичко прошка, че по този въпросъ, който е отъ юридически, отъ чѣстно-правенъ характеръ, се прави едно питане и се отнема времето на Народното събрание съ разглеждането му.

Н. Пжларевъ (д. ст. Ц): Гръшка щѣше да бѣде, ако се не направѣше питане.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Г. Пжларевъ! Изслушайте ме. — Но отъ друга страна, г. Пжларевъ, съмъ доволенъ, че ми се дава възможностъ за личенъ пътъ да изнася нѣкои работи, които въ известни срѣди се използватъ, за да се атакуватъ висши офицери, да се атакуватъ висши институти въ армията, да се критикува сѣ предзетостъ и злонамѣреностъ дейността на военния министъръ.

К. Пастуховъ (с. д): Мога да Ви заявя, че нашето намѣрение никога не е било да атакуваме военнитъ институти.

Председателътъ: Моля, г. Пастуховъ, вашия ораторъ изслушахме.

К. Пастуховъ (с. д): (Казва нѣщо)

Председателътъ: Не Ви давамъ думата.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Г. Пастуховъ! Азъ не прекъснахъ г. Нейковъ нито единъ пътъ. Чакайте, изслушайте ме.

К. Пастуховъ (с. д): Надеемъ ни визира, че сме противъ военнитъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Добре, изслушайте ме.

Председателътъ: Г. Пастуховъ! Г. Нейковъ слушахме много спокойно. Изслушайте и г. военния министъръ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Г. Димитър Нейковъ научилъ, че народниятъ представителъ г. Чорбаджиевъ ми отпраща питане, и азъ по това питане не съмъ предприелъ нищо, не съмъ отговорилъ нищо. Взема поводъ отъ това и отпраща своето питане. Въ питането си той казва, че е билъ засегнатъ единъ високъ общественъ интересъ. Ако е така, г. Нейковъ, ако въпросътъ представляваше голѣмъ общественъ интересъ, на Васъ се налагаше да се отнесете съ всичката добросъвестностъ къмъ тоя въпросъ, да съберете повече данни по този процесъ и да обосновате повече Вашитъ обвинения.

Н. Пжларевъ (д. ст. Ц): Това е питане, не е интерпретация.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Азъ ще засегна въпроситъ, които Вие, г. Нейковъ, засѣгате въ пи-

тането си, и народното представителство ще има възможността да прецени доколко Вие сте си дали трудът да проучите въпроса.

Най-напред въ Вашето питане Вие засягате личността на Бракалов, вече покойник, за когото буквално казвате: (Чете) „След дадената амнистия на българските емигранти въ Русия, прогонени въ връзка съ детрониранието на княз Батемберг, бившият кмет на гр. Бургаз Бракалов се върнал въ България и купил един чифлик от някакъв турчин въ Малко-Търново.

„Понеже жената на Бракалов умряла, той се оженил за своята слугиня, по народност гъркиня.

„Дъщерята му, за която никой не може да установи дали е дъщеря на Бракалов или е доведена от гъркинята, се явява претендентка на обширната богата гора „Хорозлар“, близо до чифлика на Бракалов, въ землището на Малко-Търново.

Г-да! Имам под ръка една книжка „Катедралният храм „Св. св. Кирил и Методи“ въ Бургаз“, издадена от църковното настоятелство въ сщия град, написана от някой-си Христо В. Димитров, съ разрешението и одобрението на сливенския митрополит Иларион; книжката е издадена от 1930 г. Въ тая книжка, която е писана вън от нашия спор, вън от въпросит, които ни занимават днес, за Бракалов се казва на стр. 20 следното: (Чете) „Кратки животописни сведения на заслужилитъ на българщината тук първи български преселници“. Ще ми позволите да ви прочета някъм пасажи, за да видим кой е бил този Бракалов, имал ли е възможност да има някакви имоти. (Чете) „Димитър Тодоров Бракалов е роден въ гр. Калофер през 1840 г., 10 януарий. Въ родното си мѣсто свършил основното си образование; въ Цариград получил висше юридическо образование. Въ Цариград работил по църковния въпрос въ българската община, народното читалище и съ дѣда Др. Цанков въ в. „България“. Дошъл въ Бургаз през 1867 г. да открие търговско комисонерство и работи за народната проблема; но нѣмалъ успѣхъ, понеже му трѣбвало известност и търговски връзки въ градоветъ, гдето живѣли българи. Познатиятъ му Фейнъ паша, отъ Цариград, му възложилъ управлението на голѣмото му стопанство въ прочутия му чифликъ и къща въ с. Атанаской, до Бургаз“. За покойния Бракалов се казва по-нататък: „Въ тия времена на робска страхливост и унижение, общественото положение на Бракалов, уважаванъ отъ турскитѣ власти, известността му бърже растѣла между малкото българи тукъ, още повече отъ внушителната му външност, гордото му държане въ обществото, владението му и писмено езицитѣ гръцки, турски, френски и руски, го поставило начело на едвамъ зараждащото се тукъ българско общество. Тогава той билъ най-учениятъ и влиятелниятъ българинъ тукъ предъ турскитѣ власти, които виждали въ лицето му приятеля на мнозина турски голѣмци въ Цариград, които му идвали и той имъ ходѣлъ на гости“. По-нататък се казва: „Бракаловъ заслужено станалъ централна личност и действителенъ представителъ на основаната българска община тукъ. Известенъ въ Цариград и другитѣ български градове като голѣмъ патриотъ, революционеритѣ намирали убожище и подкрепа въ гостоприемството му. Народнитѣ апостоли бивали въ безопасност у дома на Бракаловъ, при всичко, че се случвало въ една и сщца нощъ турскитѣ голѣмци да гостуватъ въ долнитѣ етажи на къщата му, а опаснитѣ хора за турската държава да гостуватъ въ надпокривната веранда, която имала сношение съ долнитѣ етажи и врата къмъ покрива на къщата, отъ кждето можело да се скочи въ двора и поеме пътятъ презъ населенитѣ мѣста и лозя.

„За да се избѣгнатъ нарастващитѣ търкания между гръцитѣ и българитѣ, поради борбитѣ и послѣдствията на църковнитѣ ни победи, Бракаловъ се оженилъ за дъщерята на най-имениятъ богатъ гркъ въ Бургаз, Димитракопулосъ. Така сщцо и Сава х. Дечевъ се задомилъ за гъркиня.

„Когато освободителнитѣ войски обсадили Плъвенъ, турскитѣ власти, както въ всичкитѣ голѣми градове тогава, ваточили Бракаловъ въ Диаръ-Бекиръ (Мала-Азия), като влиятеленъ човѣкъ между българското население, та опасенъ за турската държава.

„Следъ освободителната война приелъ длъжността околийски началникъ, билъ председателъ на окръженъ съветъ, депутатъ, градски кметъ. За да осигури надмощие на българския елементъ въ изборитѣ за общината и народното представителство, издѣлвалъ да бъдатъ причислени къмъ Бургазката избирателна колегия селата: Дѣджа-къой, Атанасъ-къой, Вая-къой. Последнитѣ години

отъ живота си преживѣлъ като адвокатъ и рентиеръ. Въ града оставилъ спомени на голѣма пожертвувателност: помагалъ на бедни, на които раздавалъ чиновническата си заплата.

„Починалъ въ Бургазъ презъ 1903 г., декемврий 18, на възраст 63 години.

Та, г. Нейковъ, виждате какво представлява личността на тоя Бракаловъ.

А по отношение наследницитѣ — вие казвате, че той се оженилъ за слугинята си гъркиня — тукъ имамъ преписъ отъ едно удостоверение на Бургазката община, въ което се казва: (Чете)

„Бургазкото градско общинско управление, споредъ сведенията, събрани чрезъ бургазкитѣ граждани Стоянъ П. Кирановъ и архитектъ Минко Георгиевъ, се удостоверява че следъ смъртта на Димитър Т. Бракаловъ, бившъ жителъ бургазки, умрялъ на 18 декемврий 1903 г., актъ № 437, сж останали за негови наследници следнитѣ лица: 1. Дъщеря Елена Д. Бракалова, по мъжъ В. Нойкова, родена 1880 г.; 2. Дъщеря Екатерина Д. Бракалова, по мъжъ Д. Пиронкова, родена 1882 г.; 3. Дъщеря Аврилия Д. Бракалова, която починала и следъ смъртта си оставила своя наследница дъщеря си Марийка Хр. Зафирова, родена 1889 г. Отъ сщтитѣ свидетели се удостоверява, че освенъ горнитѣ наследници, други такива нѣма.

Х. Мирски (д): Това е махленско свидетелство, г. министре.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Не. Това е общинско удостоверение. Отъ него се удостоверява, кои му сж наследницитѣ. — „Издава се настоящето на Стоянъ П. Кирановъ“ и пр.

Но всетаки не е това, което г. Нейковъ изнася — че той се оженилъ за слугинята си и че ималъ дъщеря, за която не се знае отъ кого е.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Въ гражданския сждъ ще ви направятъ възражения по тоя документъ, г. министре.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Г. Пждаревъ! Сега не сме въ граждански сждъ. Азъ изнасямъ едни данни, които всетаки иматъ своето значение.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Въ всѣки случай, това бѣше ненуждно.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Азъ не защитавамъ никого. Азъ изнасямъ данни по въпроситѣ, които ми се поставиха.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Само че сждътъ ще даде единъ по-друга преценка на тия данни отъ онази, която ние ще дадемъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Какво съмъ направилъ по питането на г. Нейковъ и какво съмъ направилъ по изложението, отправено ми отъ г. Чорбаджиевъ?

Д. Нейковъ (с. д): Това е интересно.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Това е интересно; ще ви го кажа. Ето какво съмъ направилъ.

Писмото, което ми е връчилъ г. Петко Чорбаджиевъ, е датирано отъ 22 юний м. г. Кога ми е връчено, не си спомнямъ. Да приемемъ, че е на тая дата.

Следъ получаването на това писмо на г. Чорбаджиева азъ изпратихъ юрисконсулта на Министерството на войната на самото мѣсто да събере и провѣри даннитѣ, които сж помѣстени въ него. Презъ м. юлий юрисконсултътъ на министерството бѣше въ Бургазъ — на 24, 25 и 26 юлий. Презъ това време той е ималъ случай да се срещне съ г. Чорбаджиевъ и да го запита, какви данни има той и съ какви документи, съ какви свидетелски показания ще може да подкрепи своитѣ твърдения. Повече отъ това, което г. Чорбаджиевъ е казалъ въ своето писмо, не е далъ.

Когато юрисконсултътъ се завърна, следъ като е направилъ известни проучвания, отправихъ едно служебно писмо до генералъ Дѣлчевъ, въ което му поставихъ редица конкретни въпроси, на които той трѣбваше да ми отговори. Г. генералъ Дѣлчевъ ми отпрати едно подробно изложение по въпроситѣ, които му бѣха поставени. По това изложение азъ препоръчахъ на г. генералъ Дѣлчевъ, за да не дава повече поводи да се подхранва тая мѣлва, да престане — въпрѣки че въ изложението си той твърди,

че лично не се интересува от тая работа, че е защитаващ своите интереси чрез свой повъреник — да се интересува повече от това дѣло лично, а да натовари единъ пълномощникъ, който да се интересува отъ дѣлото, който да следи за интереситѣ, които той има въ тая работа и които ще видите отъ какъде произлизатъ.

Следъ като се откри есенната сесия на Камарата, въ началото на декемврий, викахъ г. Чорбаджиевъ на сѣщото мѣсто тукъ (Сочи министерската маса), и му казахъ какво съмъ направилъ, и го помолихъ, ако обича, той да отиде въ Министерството на войната при юрисконсулта да получи подробнитѣ освѣтления, които му сѣ необходими, и да види какво съмъ направилъ и азъ. И смѣтахъ, че повдигнатиятъ въпросъ е изчерпанъ.

Сега вие долавяте тоя въпросъ и ми отправяте питане. Въмѣсто г. Чорбаджиевъ, който е прѣко заинтересуванъ въ случая, ако имаше нѣкакво незадоволство отъ моя отговоръ, или отъ мѣркитѣ, които съмъ взелъ, лично да ми отправи питане — той не го прави — вие ми отправяте питане.

Отъ гдѣ дохожда вашата заинтересованостъ и начина, по който се изнесе въпросътъ въ вашия вестникъ — народното представителство лесно може да си прави заключение.

По-нататъкъ да обясня въпроса, отъ какъде иде заинтересоваността на генералъ Дѣлчевъ. Генералъ Дѣлчевъ се уволнява отъ служба презъ 1923 г. и, както правятъ всички запасни офицери, които се уволняватъ отъ служба, търси нѣщо, съ което да осигури прехраната си, и действително се формира това дружество за търговия и представителство, наречено „Лесъ“, съ посоченитѣ отъ Васъ лица. Дружеството се формира въ 1923 г. Въ 1925 г. Трифонъ Цачевъ внася като обектъ на дружеството именно защитата на процеса отъ страна на наследницитѣ на Бракалова. Понеже наследницитѣ на Бракалова нѣматъ възможността да харчатъ и поддържатъ процеса, обръщатъ се къмъ това дружество да помогне тѣхното дѣло. Въ 1926 г. полковникъ Дѣлчевъ тогава, по поканата на министра на войната и началника на военносѣдебната частъ, жостѣйва на служба. Дружеството се разформира, обаче генералъ Дѣлчевъ остава материално заинтересованъ въ това дѣло, понеже въ дружеството той е вложилъ всичко, каквото е ималъ, и то е било пропилено по работитѣ на дружеството и по воденето на самия процесъ. Значи, той остава материално заинтересованъ по това дѣло.

По-късно — този фактъ отбелязвате вие — въ 1929 г. въ свръзка съ неговото ходене въ с. Кюприл, се получава едно анонимно писмо въ Военното министерство, което е заведено и на което се дава ходъ. Вънъ отъ това въ в. „Бургазки фаръ“ се публикува — и сетне въ в. „Пладне“ се препечатва изнесеното въ „Бургазки фаръ“ — това, което горе-долу е сѣщиятъ въпросъ, който сега се повдига.

Началникътъ на военносѣдебната частъ е билъ натоваренъ отъ тогавашния министъръ на войната да проучи въпроса и да даде своето заключение. Началникътъ на военносѣдебната частъ туря следната резолюция върху това дѣло: . . .

А. Кантарджиевъ (д): Кой е билъ той?

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Билъ е полковникъ Григоровъ. — . . . „Докладвано на 10 октомврий 1929 г., че фирмата не функционира и е освободена отъ данъци още отъ 1926 г., че полковникъ Дѣлчевъ е назначенъ по искане на министра и мое удостоверяване, но следъ като 6 месеца упорно отказва да се съгласи да постъпи и че службата си не е напушала заради дѣлото по документитѣ, приложени тукъ. Министърътъ одобри този докладъ. Полковникъ Григоровъ.“

Какво е самиятъ процесъ, г-да? Въ изложението, което г. Чорбаджиевъ отправи къмъ мене и което се подчерта тукъ отъ г. Димитъръ Нейковъ, действително се казва, се говори, се прави единъ паралелъ между процеса или дѣлото на нѣкой си Дундата, по който действително се посочва, че била платена нѣкаква голѣма сума, и този процесъ. Дундата, ако е получилъ нѣкакво обезщетение — нѣмамъ никакви данни по този въпросъ — получилъ е това обезщетение по решение на Гръцко-българската комисиия по изселване на бѣжанцитѣ, а не по решение на единъ сѣдъ въ България, когато това дѣло си върви въ своя нормаленъ ходъ и се разглежда въ нашитѣ сѣдилища.

Дѣлото се повдига, споредъ изложението, което имамъ, отъ държавата въ 1921 г. — държавата започва да оспорва собствеността на наследницитѣ на Бракалова —

минава своитѣ редовни инстанции: гледа се въ окръжния сѣдъ, гледа се единъ пътъ въ Пловдивския апелативенъ сѣдъ; оттамъ отива въ Касацията; връща се отъ Касацията наново въ апелативния сѣдъ и отъ апелативния сѣдъ наново се насочва пакъ къмъ Касацията. Подробности по дѣлото, чисто юридически въпроси, не ме интересуватъ въ свръзка съ питането.

Но интересното, което трѣбва да се отбележи, г-да, то е, че г. Нейковъ въ питането си казва следното: (Чете) „Въпросътъ, несъмнено, представлява единъ високъ общественъ интересъ, не само защото държавата въ своитѣ голѣми процеси нѣма никаква възможностъ да подкупи свидетели, както това могатъ да правятъ частнитѣ истии, и обикновено губи тѣзи дѣла, но и защото генералъ Дѣлчевъ представлява за военното правосѣдие почти онова, което министърътъ на правосѣдието — за гражданскитѣ сѣдилища.“ Той е малко усилилъ това, което г. Чорбаджиевъ казва Въ изложението си г. Чорбаджиевъ казва: (Чете) „Прави впечатление особената явна и демонстративна грижа на г. генерала по събирането и подготовянето на доказателствата — това, което отъ името на държавата никога не може се направи“; а г. Нейковъ казва: (Чете) „Единъ народенъ представител отъ болшинството въ своитѣ обиколки изъ Бургазкия окръгъ се натъкналъ на поразителния фактъ, че генералъ Дѣлчевъ уговарялъ свидетели да говорятъ въ полза на собственицитѣ на гората.“

Г. г. народни представители! Мисля, че правимъ твърде лоша услуга на нашето правосѣдие и на нашата държава, ако допуснемъ, че по такъвъ въпросъ отъ такъвъ широкъ общественъ интересъ, какъвто представлява спорътъ за единъ голѣмъ имотъ, сѣдинитѣ отъ тѣзи висши сѣдебни инстанции, дето заседаватъ коронни български сѣди, могатъ да бѣдатъ повлияни отъ явяването или отъ присѣствието на единъ офицеръ, макаръ и генералъ. Генералъ Дѣлчевъ може да има нѣкакво значение въ военното ведомство, дето той е началникъ сега на военносѣдебната частъ, но да се допусне, че той ще окаже нѣкакво влияние върху сѣдинитѣ въ апелативния сѣдъ и въ Касационния сѣдъ, това би значило да се отиде твърде далече.

Д. Нейковъ (с. д): Такова нѣщо не съмъ казалъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Давате да се разбере, че съ свето участие въ дѣлата той е оказвалъ влияние.

Д. Нейковъ (с. д): Сѣдътъ сѣди споредъ събранитѣ доказателства, г. министре.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: „ . . . но и защото генералъ Дѣлчевъ представлява за военното правосѣдие почти онова, което министърътъ на правосѣдието — за гражданскитѣ сѣдилища“ — туй казватъ (Оживление) Преди Вашето питане да се появи, въ в. „Народъ“, сѣщиятъ вестникъ въ броя си отъ 20 декемврий намекна вече, изнесе този въпросъ, който вие засѣгате, по разпита на свидетелитѣ, като изтъкваше именно това, че генералъ Дѣлчевъ хошѣлъ да получава и да подготвя свидетели. Но ако действително вашитѣ сѣди държеха на обективностъ, на безпристрастие, вие трѣбваше да далете мѣсто на опровержението, което генералъ Дѣлчевъ ви отправи. Вие това нѣщо не сторихте.

По този въпросъ, къмъ който се свежда сѣщината на Вашето питане, дали генералъ Дѣлчевъ е влияелъ на свидетелитѣ, ще кажа, че споредъ менъ това е единъ въпросъ отъ чисто сѣдебенъ характеръ и само въ сѣда може той да се установи, а не тукъ, въ Парламента. Тукъ ние не можемъ да установимъ това нѣщо. И за да ви се даде възможностъ да го установите и за да ви се отговорятъ на тази клевета, която отправяте по адресъ на генералъ Дѣлчевъ, генералъ Дѣлчевъ поискъ разрешение да подведе подъ углавна отговорностъ редактора на в. „Народъ“ и азъ му разрешихъ.

Р. Василевъ (д. сг): Има амнистия вече.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Значи по тоя въпросъ има компетентни инстанции, които ще се произнесатъ дали Дѣлчевъ е направилъ това нѣщо или не е направилъ. Сѣдилищата ще се произнесатъ по този въпросъ. А азъ смѣтамъ, че на нашитѣ сѣдилища, както и на сѣдилищата по цѣлия свѣтъ ние дължимъ пълно уважение и въра, защото тѣ сѣ затуй именно създадени: да бранятъ интереситѣ на държавата, когато тѣ могатъ да бѣдатъ засегнати отъ гражданитѣ на държавата, и обрат-

ното — да бранят интереситъ на частнитъ лица, когато държавата би искала да ги засегне

На вашия въпрос, какво съм направилъ по питането на г. Чорбалджиевъ, следователно, азъ Ви отговорихъ какво съмъ направилъ. Остава сега да отговори по това, което е сжтината на питането ви: дали намирамъ за съвмѣстимо началникътъ на военно-сѣдебната частъ да се интересува отъ този процесъ, като е влияелъ на свидетелитъ. На въпроса Ви, дали генералъ Дѣлчевъ е влияелъ при събирането на доказателствата по процеса, азъ ви казахъ, че ще има възможностъ това да се установи при разглеждане на дѣлото, което ще се заведе.

А. Кантарджиевъ (д): То е амнистирано вече.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Много бързаве.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: То е отъ частенъ характеръ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Сжтината на въпроса е дали е съвмѣстимо единъ военнослужащъ, особено съ такова високо положение, да се грижи за своитъ лични материални интереси, особено въ случаи, когато тѣ иматъ единъ такъвъ произходъ, малко гърговски. Правото на всѣки единъ гражданинъ, г. г. народни представители, да защитава своитъ лични материални интереси, е осветено отъ законитъ на страната и всички спорове, които може да се явятъ въ това отношение, се разрешаватъ отъ сждилищата. Що се отнася до военнослужащитъ, и тѣ сжщо не сж лишени отъ тия свои граждански права; и тѣ иматъ всичкото основание да се грижатъ за своитъ имотни, за своитъ материални интереси. Пита се дали въ случая, когато генералъ Дѣлчевъ се е интересувалъ вече не непосредствено, а чрезъ свои пълномощници отъ хода на процеса, е излизалъ отъ рамкитъ на задълженията, които има всѣки служащъ на държавата или военнослужащъ? Известно е, че както на военнослужащитъ, така и въобще на служащитъ на държавата, не се разрешава да упражняватъ професии или занятия, или да иматъ такива външни задължения които не сж съвмѣстими съ службата имъ. Въ изнесеното по дѣлото, въ това, което г. Чорбалджиевъ ми изложи и въ това, което Вие ми изнасяте съ Вашето питане, споменавате за преписване и изготвяване на дѣлата въ военносѣдебната частъ и за свидетелитъ. За тия обстоятелства нито въ Вашето питане, нито въ питането на г. Чорбалджиевъ нѣма посочени конкретни данни, за да мога азъ да ги проверя.

П. Чорбалджиевъ (д): Въ обясненията на генералъ Дѣлчевъ ги има

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Та, ако г. генералъ Дѣлчевъ е излизалъ отъ рамкитъ на това, което е допустимо за единъ военнослужащъ, тогава сте прави да кажете: защо го държите на служба, какво сте предприели срещу него? Но фактически това не е установено. Както виждате, и когато презъ времето на моя предшественикъ е билъ повдигнатъ въпросътъ, и тогава не се установява, че г. генералъ Дѣлчевъ е излизалъ отъ рамкитъ на това, което е допустимо за единъ военнослужащъ. Има единъ предумисълъ, че той върши тази работа, обаче нито г. Чорбалджиевъ, нито Вие, г. Нейковъ, конкретно не ми посочвате такива сведения въ питането си, а едва сега ми ги давате.

П. Чорбалджиевъ (д): Самъ г. Дѣлчевъ въ обясненията си казва, че искалъ среща съ свидетелитъ — тозъ, тозъ и тозъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Г. Чорбалджиевъ! Вие знаете много добре, че Бракаловъ, когато е умрялъ...

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Всички адвокати ходятъ по дѣла и се срѣщатъ съ свидетелитъ.

З. п. Захариевъ (з): Срѣщатъ се, но не ги учатъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Г. Гиргиновъ! Бракаловъ, когато е умрялъ, е оставилъ документи, които сж били описани отъ мировия сѣдия и въ които документи има всички тѣзи данни по процеса.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нѣма страха, която да си дири свидетелитъ.

П. Чорбалджиевъ (д): Той собственикъ ли е, що е?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Той е заинтересованъ въ частенъ процесъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Той е заинтересованъ въ този смисълъ, че е заангажиралъ цѣлото си материално състояние вътре, че има да брани свои материални интереси.

А. Кантарджиевъ (д): Г. министре! Кажете, че дружеството не е фалирало, а че не е регистрирано.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Дружеството прекратява своята дейностъ, защото г. генералъ Дѣлчевъ постѣпва на военна служба.

С. Таковъ (з): Фалирало.

А. Кантарджиевъ (д): То не значи фалирало. Фалиментъ е едно, а ликвидация — съвсемъ друго.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Отъ така изнесенитъ освѣтления по въпроситъ, повдигнати съ питането на народния представител г. Нейковъ, вървамъ, г. г. народни представители, че сте се убедили всички, какво г. Нейковъ не се е отнесълъ въ случая съ пълна добросъвестностъ, за да се документира и да обоснове своето питане, и че е билъ до известна степенъ подведенъ по него.

Азъ използвамъ този случай да заявя и следното. Българската войска, ръководнитъ лица, които стоятъ начело ѝ, иматъ много ясна представа за своитъ задължения и отговорности. У тѣхъ дълбоко въ сърцата лежи единствената грижа не само да запазятъ армията, това хубаво и славно наследство, завещано отъ нашитъ предшественици, но и да я подготвятъ всестранно за нейнитъ задачи, като я запазятъ силна духомъ, сплотена и единна въ своята обичъ и преданостъ къмъ царъ, народъ и държава, въ подкрепа на държавната властъ, за закрила на българската земя и за защита на интереситъ на държавата.

И ако днесъ армията се цени като най-здравия институтъ въ държавата, на който почива сигурностъ, редъ, спокойствие и законностъ, то се дължи на непрекъснатитъ грижи за запазване строго законитъ и правилнитъ въ войската, на постоянния стремежъ къмъ самосвършенство и самокритика.

Чрезъ тази си дейностъ армията днесъ е на оная висина, на която всички безпристрастни наблюдатели я поставятъ. Но въ известни срѣди този възходъ не се ценн съ справедливостъ и съ добри чувства. Отъ тамъ, чрезъ тѣхния вестникъ, се изнасятъ тенденциозни и злонамѣрени изложения, подобно на това, което току-що се изнесе отъ г. Нейковъ, чрезъ което се засѣга престижътъ на военни институти и офицери, подлага се на пристрастна критика и дейността на министра на войната, като се атакува и по въпроси, по които имахъ случая да се обясня и по-рано предъ Народното събрание и които обяснения се намѣриха за задоволителни и отъ самитъ запитвачи. Армията и ръководнитъ лица, които сж начело, съ правис очакватъ по-справедлива оценка на тѣхната безукорна дейностъ, на тѣхната честна и предана служба.

Азъ моля народното представителство да направи своята строга и безпристрастна преценка на всичко изложено днесъ по поводъ питането на г. Нейковъ. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателъ: Има думата г. Нейковъ, за да каже дали е доволенъ отъ отговора на г. министра на войната.

Д. Нейковъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ съжалявамъ най-напредъ, че г. министърътъ на войната идентифицира дѣлото на г. генералъ Дѣлчевъ съ дѣлото на българската армия. Между едното и другото нѣма нищо общо.

С. Омарчевски (з): Грамадна разлика има.

Д. Нейковъ (с. д): Второ, г. министърътъ на войната казва, че азъ съмъ билъ подведенъ. Очевидно, г. г. народни представители, онова, което той изложи, досущъ потвърди даннитъ, които азъ изнесохъ. Нѣмахъ възможностъ да ви дамъ други подробни данни, но нито една отъ тия данни, които азъ изнесохъ, не бѣше опровергана отъ министра на войната г. генералъ Кисовъ. Следователно,

неоснователно му е обвинението, че аз съм бил подведен. Има тук един подведен. Подведен е министърът на войната, г. генерал Кисъвъ, от своя подведомствен, началникът на военносъдебната част, г. генерал Дълчев.

Г. г. народни представители! Като оставям настрана всичко онова, което изнесе г. министърът на войната и онова, което той прочете от някаква владишка книжка, нѣща, които, според неговата преценка, сж по-ценни за Камарата, отколкото моето запитване относно загубата, която държавата евентуално може да претърпи, съответно на тия 20.000 декара гора — най-после това е въпросът на лична преценка — мене ми се струва, че г. министърът на войната старателно отбѣгна да отговори на двата съществени въпроса, които аз изложих тук, пред Народното събрание. Но г. министърът на войната казва, че аз не съм ги конкретизирал въ своето питане. Това сж въпросите за срещата на генерал Дълчев съ посочените свидетели и използване на пишущата машина и помѣщенията на Военнокасационния съдъ, за да си върши г. генерал Дълчев своята адвокатска работа. Вѣрно е г. г. народни представители, че въ моето питане тия въпроси не бѣха изнесени така конкретно. Но г. министърът на войната сам прочете отъ въпросното писмо на г. Петко Чорбаджиевъ единъ пасажъ, че г. генерал Дълчев явно и демонстративно е събирал доказателства по този процесъ въ вреда на държавата. Мене ми се струва, че г. министърът на войната е ималъ дългъ, още повече, че той е изпратил навреме — трѣбва да признае това — следователя при Военното министерство да се заинтересува и да види, въ що се състои тая заинтересованост, това явно и демонстративно подготвяне на свидетели, за да може дѣлото да се представи въ една или друга свѣтлина предъ съдилищата.

Ето същественият въпросъ, който г. министърът на войната е ималъ възможността и преди моето питане да прецени. По този пунктъ, г. г. народни представители, аз съмтамъ, че обвинението...

Ж. Маджаровъ (з): Г. Нейковъ! Подготовка на свидетели се разбира: да се види какво знаят свидетелите, или да се учат свидетелите какво да кажатъ — едно отъ дветѣ. Ако той се осведомява какво знаят свидетелите, за да потърси кои свидетели ще кажатъ нѣщо по дѣлото и да ги замѣни съ други — това сжщо е подготовка на свидетели.

Д. Нейковъ (с. д): Моля Ви се, г. Маджаровъ, не се правете на американецъ! Вие много добре разбирате.

А. Кантарджиевъ (д): Имашъ нужда отъ тая лекция, защото не си юристъ.

Ж. Маджаровъ (з): Ние искаме да разберемъ училъ ли е той свидетелите какво да кажатъ.

Д. Нейковъ (с. д): Касае се за срещи, въ които подготвя свидетелите да даватъ показания противъ държавата, за да бѣде спечелено дѣлото отъ частните лица.

Ж. Маджаровъ (з): Недейте го осуква; тъй кажете.

Д. Нейковъ (с. д): Мене ми се струва, че това е казано и въ самото запитване, което аз прочетохъ тукъ.

А. Капитановъ (з): Не се прави на гюмюрджински инспекторъ!

З. п. Захариевъ (з): Има ли свидетели, дадени подъ сжлъ за лъжесвидетелстване?

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Много естествено, отговорътъ, който даде г. военниятъ министъръ, бѣше незадоволителенъ. Той не задоволява нито мене, той не задоволява — нека да ми прости г. Чорбаджиевъ, който знае дѣлото повече отъ мене — нито него, той не задоволява въобще народното представителство. И азъ бихъ молилъ г. военния министъръ още веднѣжъ да се занимае съ това дѣло и да опредѣли мѣстото на въпросния генералъ, дали е въ редоветъ на войската, или извънъ нея.

Председателътъ: Има думата г. военниятъ министъръ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Дали Вие сте се отнесли добросъвестно или не по повдигнатите въпроси, азъ Ви казахъ. Вие твърдите, че не съмъ предприелъ нищо по писмото на г. Чорбаджиевъ. Азъ Ви казахъ какво съмъ предприелъ. Това не Ви ли опровергава? Вие изтъквате за личността на Бракаловъ нѣща, които сжщо така се опровергаватъ.

П. Чорбаджиевъ (д): Не е така.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Така е. Какъ да не е така? Азъ ви казвамъ, че това дѣло следва своя нормаленъ ходъ въ съдилищата и не може да се прави паралелъ между дѣлото на Дундлата, където обезщетението се опредѣли отъ Гръцко-българската смѣсена комисия, и това дѣло, което се гледа въ съдилищата и по което има всичката възможностъ да се изнесатъ всички данни. Сжщността на въпроса е: дали дейността на генералъ Дълчевъ излиза отъ рамките на положението, което заема, и дали има подучване на свидетели. Второто е вече въпросъ на углавна отговорност. И този въпросъ азъ нѣмамъ възможностъ да разреша. Казахъ ви, че въпросътъ ще се разреши, когато се гледа дѣлото между в. „Народъ“ и генералъ Дълчевъ.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Азъ съмъ убеденъ, че никога нѣма да се гледа туй дѣло.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Ако това се окаже клевета отъ страна на вашия редакторъ, естествено, той ще си понесе отговорността. Ако, напротивъ, се докаже, че генералъ Дълчевъ е ималъ такава дейностъ, естествено, че той ще понесе съответните санкции, които се полагатъ за такива случаи. Какво искате повече?

А. Кантарджиевъ (д): Иска да каже, че и Вие сте съучастникъ, ако действително генералъ Дълчевъ е вършилъ подобно нѣщо!

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Идентифициралъ съмъ дейността на генералъ Дълчевъ съ армията! Защо го правя това? Тия, които следятъ писанията на в. „Народъ“, ще си направятъ преценката, дали и въ случая не търсятъ все сжщата тенденция — да критикуватъ дейността на министъра на войната.

Д. Нейковъ (с. д): Изнесохме факти, които не можатъ да опровергаватъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: По едно предишно питане на г. Григоръ Чешмеджиевъ, по което азъ се обяснихъ предъ Народното събрание, вашиятъ запитвачъ остана доволенъ.

Д. Нейковъ (с. д): Тежко на армията, ако Вие чакате съдилищата! Дотогава въ армията ще се завѣдятъ много дѣлчовци.

А. Капитановъ (з): Значи, нѣмате вѣра въ съдилищата?

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Г. Нейковъ! Дайте ми по-подробни данни отъ тия, които давате въ питането си, и азъ ще направя това, което трѣбва. Защото навремето, когато изпратихъ юрисконсулта, г. Чорбаджиевъ не посочи такива данни. Сега, обаче, по тия въпроси, които се изнесоха тукъ, азъ ще направя нужното.

Председателътъ: Пристъпваме къмъ разглеждането на точка първа отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за амнистията.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ Г. Василевъ (д): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Председателътъ: Пристъпваме къмъ гласуване. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ на трето четене законопроекта за амнистия, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството) (Вж. прил. Т. II, № 10)

А. Капитановъ (з): Да се отбележи, че комунистите не гласуватъ. Тѣ, които най-много искатъ амнистия, отказватъ да гласуватъ!

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Престѣпленията на Дочо Узуновъ сж отъ 1929 г., а амнистията обхваща деяния до датата май 1925 г.

Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че съ гласуването на тази амнистия се ликвидира съ едно печално минало. Азъ съмтамъ, че съ това народното представителство извърши едно национално дѣло. Нека се надѣваме,

че ще забравим това минало и никой от насъ отсега нататък нѣма да дава такава дейност, която може да ни връща къмъ такива печални дни. (Продължителни ржкоплъскания отъ мнозинството и нѣкои отъ сговориститѣ — крило Ляпчевъ)

Нѣкои отъ мнозинството: Сговориститѣ и комуниститѣ не сѣ съгласни съ тия думи.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Двата законопроекта отъ финансовъ характеръ не сѣ могли да минатъ презъ комисията, затуй азъ ви моля да прередиимъ дневния редъ и да пристѣпимъ къмъ четвъртата точка — продължение разискванията по първото четене на законопроекта за общинитѣ.

Председателъ: Които приематъ предложението на г. министър-председателя, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Асенъ Цановъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Задачата на законопроекта за облекчение на общинитѣ е ограничена. (Глъчка)

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Г. председателю! Дайте 5 минути отидхъ! Изглежда, умориха се депутатитѣ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. председателю! Моля, поканете г. г. депутатитѣ да седнатъ на мѣстата си.

Председателъ: (Звъни) Моля, г. г. народни представители, заемете си мѣстата. (Глъчката продължава)

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Заемете си мѣстата и дайте възможност на оратора да говори!

Нѣкой отъ лѣвицата: И на тѣхъ (Сочи мнозинството) кажете.

Министър-председател Н. Мушановъ: И на тѣхъ, и на всички казвамъ. За реда и тишината нѣма мнозинство и малцинство, а има Парламентъ.

Д. Нейковъ (с.д): Преди всичко има болшинство. То трѣбва да бѣде по мѣстата си. Правителството се опира на своето болшинство.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ами ако меншеството не пази тишина? Излизането е редъ и тишина! Но седенето да е размирие — не разбирамъ! Болшинството е тука.

А. Капитановъ (з): Всички иматъ еднакъвъ дългъ, защото сѣ народни представители. Нѣма болшинство, нѣма опозиция — всички сѣ дължни да бѣдатъ тукъ.

Д. Нейковъ (с. д): Я ни оставете насъ болшинство, а вие излѣзте, па да видите все едно ли е!

А. Капитановъ (з): Вие сте четирима души, и да ви оставимъ, нищо нѣма да направите.

П. Попивановъ (з): Ние не можемъ да ви направимъ болшинство. Народътъ ще ви направи болшинство.

Председателъ: (Звъни)

Д-ръ А. Цановъ (р): Повтарямъ: законопроектътъ за облекчение на общинитѣ има една ограничена задача. Той се наложи вследствие на обстоятелството, че нашитѣ градски и селски общини изпаднаха напоследъкъ, както е казано и въ мотивитѣ на законопроекта, въ едно плачевно, за да не се каже бедствено, положение.

И наистина, г. г. народни представители, нашитѣ общини отъ известно време, не отъ вчера, не отъ завчера, но отъ години наредъ, като-че-ли боледуватъ. Общинскиятъ механизъмъ бавно, но сигурно замираше, докато дойде въ това положение, за да не може отъ редовнитѣ общински постѣпления да се изплащатъ заплатитѣ дори на общинскитѣ служаци. Още въ 1925/1926 г. се констатира, че постѣпленията по приходнитѣ бюджети на общинитѣ възлизатъ на 59% отъ предвиденото; презъ 1926/1927 г. тѣ малко се повишаватъ и достигатъ до 68%; презъ 1927/1928 г. наново слизатъ на 58%. За постѣпленията презъ следващитѣ години точни сведения нѣма,

обаче отъ частнитѣ сведения, които имаме, се вижда, че редовнитѣ постѣпления на общинитѣ се движатъ между 30% — нѣкъде даже подъ 30% — до 40% отъ предвиденото да постѣпни. И тѣзи постѣпления, г. г. народни представители, биха били задоволителни, ако бюджетитѣ на много общини, градски и селски, не бѣха чувствително намалени въ последнитѣ години. Има даже градски и селски общини, на които бюджетитѣ сѣ намалени до 50% въ сравнение съ това, което сѣ били преди. Като имате предъ видъ, че и по тѣзи вече намалени бюджети постѣпленията сѣ въ тѣзи размѣри, ще ви стане ясно, че тѣзи постѣпления, които днесъ се реализиратъ, сѣ нищожни въ сравнение съ онова, което е нужно, за да се задоволятъ първитѣ нужди на общинитѣ. Има общини, г. г. народни представители, въ които постѣпленията по бюджетитѣ имъ не сѣ достатъчни даже да покриятъ заплатитѣ на общинскитѣ служаци.

Азъ имамъ сведения за постѣпленията въ нѣкои общини отъ Видинския окръгъ. Така, напр., въ с. Буковецъ сѣ постѣпвали едва 30% отъ предвиденото да постѣпни и всичко е консумирано за заплати; въ с. Лавецъ, Ломско, — тоже; въ с. Бѣлотинецъ, Бѣлоградчишко — също, и т. н. Излишно е да ви давамъ аргументи за това — то е ноторно. Г. г. народни представители! Общинитѣ сѣ вече въ едно безпомощно състояние и законопроектътъ, който е внесенъ, идва да задоволи една насѣщна нужда.

Безспорно, това тежко положение, въ което сѣ изпаднали общинитѣ, води до голѣми последици, и то не може да не се отрази зловредно върху живота на самитѣ общини. Всѣкаква творческа работа въ общинитѣ е замръзла. Нѣма нужда нашироко да ви говоря какви сѣ задачитѣ на градскитѣ и селскитѣ общини по отношение на благоустройството, по отношение на стопанскитѣ задачи, които иматъ тѣ да разрешаватъ, по отношение на социалнитѣ грижи, които трѣбва тѣ да полагатъ, особено днесъ, въ тѣзи смутни времена.

Нуждни сѣ, г. г. народни представители, на общинитѣ срѣдства, днесъ повече отъ всѣки другъ пътъ. Държавата би могла да прави съкращения въ едно или друго направление, но въ общината, която борави съ живи хора, тамъ, където трѣбва да се посрѣщатъ нужди по благоустройство, тамъ, където ще трѣбва да се подпомага на бедни, на болни, гдето трѣбва да се полагатъ грижи за хигиената, гдето ще трѣбва да се подпомагатъ безработнитѣ, такива съкращения не могатъ да се правятъ. Нуждитѣ въ тѣзи времена, които преживяваме, сѣ много по-насѣщни и много по-навременно трѣбва да се задоволяватъ, отколкото всѣки другъ пътъ. Затова законопроектътъ, който е внесенъ за нашето разглеждане тукъ, се явява навреме и задачитѣ, които той преследва, безспорно, не могатъ, освенъ да намѣратъ пълната поддръжка на народното представителство.

Едно голѣмо неудобство отъ замиране живота на общинитѣ е и това, че то внася една деморализация въ общинитѣ. Общинскиятъ персоналъ, който редовно не се плаща, ще трѣбва да прибѣгва до странични доходи. А това води следъ себе си една корупция, която се засилва отъ день на день. Азъ нѣма да се базирамъ пакъ на данни, но ще ви препорѣчамъ да се справите въ Министерството на финанситѣ и да видите колко десетки милиона лева сѣ злоупотрѣбени отъ секретарь-бирници и пр., благодарение може би отчасти на туй обстоятелство, че общинитѣ нѣмаатъ достатъчно срѣдства за живѣне. Когато единъ чиновникъ е поставенъ предъ изкушение, бездруго ще се развива една престѣпностъ, която не може да не се отрази зле върху общинскитѣ финанси. И затова повтарямъ, г. г. народни представители, че законопроектътъ, който е внесенъ, иде да задоволи една голѣма, навременна нужда.

Нуждно е, обаче, едно кратко обяснение, г. г. народни представители, на какво се дължи това тежко финансово положение, въ което сѣ изпаднали общинитѣ. Има една обща причина — това е, безспорно, кризата; кризата намалява значително доходитѣ на селяни и граждани и затова постѣпленията отъ данъци не могатъ да бѣдатъ редовни. Защото ще трѣбва да признаемъ, г. г. народни представители, че и селянитѣ, и гражданитѣ плащатъ доста голѣми налози, данъци, берии на своитѣ общини и мжчно могатъ да се издѣлжаватъ редовно къмъ общинитѣ. Напримѣръ, въ 1925/1926 г. на глава жителъ въ градъ и въ село се падатъ по 538 л. само общински налози, данъци и берии; презъ 1927/1928 г. тѣ спадатъ на 435 л. Затова нѣмаме данни, но въ всѣки случай тая цифра не е много намалена. Та една отъ причинитѣ за лошото финансово положение на общинитѣ е, безспорно, невъзможността да се събиратъ данъцитѣ, налозитѣ и пр.

поради обстоятелството, че раздържат им е голѣмъ, а населението е обединѣло.

Но има и друга една причина, г-да — голѣмитѣ задължения на нашитѣ общини се дължат не на туй само, че не се плащат навреме данѣнитѣ, но и на това, че нашитѣ общини сѣ претоварени съ извънредно много дългове. Трѣбва да констатираме, че въ последнитѣ десетина години задълженията на градскитѣ общини сѣ порасли извънредно много. Азъ нѣма да ви цитирамъ цифри. Г. министърътъ въ своитѣ мотиви ви е далъ нѣкои и други цифри за задълженията на градоветѣ и селата. Тия задължения сѣ колосални. Тѣ се дължатъ безспорно, на желанието въ нашитѣ градски и селски сѣбди да направятъ живота си малко по-удобенъ, да се благоустроятъ и т. н. Но туй тѣхно желание, да се повдигне на една културна степен по-високо животътъ въ градоветѣ и селата, често пѣти е отивало до тамъ, да не държатъ смѣтка за общинскитѣ финанси и да правятъ заеми, които въ края на краищата не сѣ могли да посрѣщатъ редовно.

Не искаме да правя упрѣци, но струва ми се, че общинскитѣ кметове въ селата и градоветѣ не сѣ били на висотата на своето положение, много често сѣ били гости, и случайни гости на общинитѣ, поради което безразсѣдно сѣ разпитували общинскитѣ сѣбдства. Г. г. народни представители! Азъ ще ви дамъ само единъ примѣръ съ Видинската община.

Видинската община, която преди 1924 г. имаше само единъ дългъ отъ 2 милиона лева — за изхранване на населението — и другъ единъ за кооперативенъ строежъ, днесъ има едно задължение отъ 42 милиона лева. Вѣрно, тѣ направиха единъ заемъ отъ 12 милиона лева, съ който трѣбваше да инсталиратъ електричество въ града, но този заемъ бѣше отъ такъвъ характеръ, че той носѣше известни изгоди, известни печалби, защото то е едно предприятие, което носи доходи въ края на краищата. Но къмъ тѣзи 12 или 14 милиона следъ туй се явиха още близо 26-27-28 милиона лева — задължения, оправданието на които не можете да намѣрите въ нищо. Строили сѣ, сѣ пѣтица, строили сѣ пазари, сгради, не сѣ се заплащали лихви и погашения, и по такъвъ начинъ къмъ онѣзи 15—16 милиона, които бѣха по силитѣ на единъ бюджетъ отъ 20—24 милиона, се натоварили още 26 милиона и, разбира се, Видинската община е вече въ невъзможностъ да плаща. И азъ се питамъ, дали тоя законъ — пѣкъ и който и да бѣде другъ законъ — ще бѣде въ състояние да постави въ редъ общинскитѣ финанси.

Азъ пакъ твърдя: случайнитѣ хора въ общинитѣ, които нѣматъ никакво понятие отъ общинско дѣло, сѣ една пакостъ за общинитѣ. И когато се обсъжда единъ законопроектъ за градскитѣ и селскитѣ общини, ще трѣбва да се намѣри модусъ, да се избавятъ общинитѣ отъ случайнитѣ кметове, които могатъ да направятъ, и правятъ, колосални пакости на градове и села.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ за облекчение общинитѣ си поставя за задача, както казахъ, да облекчи финанситѣ на градскитѣ и на селскитѣ общини, и той прави туй въ три направления: отъ една страна, той ликвидира съ известни задължения; отъ друга страна, той прави известни облекчения при изплащането задълженията; а отъ трета страна, той се мъчи да създаде една нова организация на общинитѣ, за да могатъ тѣ въ бъдеще да бѣдатъ поставени на малко по-сигурни начала.

По отношение на първата целъ законопроектътъ за общинитѣ ликвидира успѣшно съ известни задължения; а тѣ сѣ предимно фондовѣтѣ, които сѣ били действително, и ще бѣдатъ, една тежестъ за общинскитѣ бюджети. Каза се, и ще трѣбва да повторя, че, по силата на закона за градскитѣ общини и на разни други закони, нашитѣ общини сѣ натоварени съ 35 фонда. Г. г. народни представители! Самата тая цифра 35 фонда показва колко безсистемно...

Н. Пѣдаревъ (д. сг. II): 32 сж.

Д-ръ А. Цановъ (р): 32 сж, но г. Каназирски ги каза 35. — Самото това обстоятелство, че има 32 фонда, че 32 чужди нужди задоволява общинскитѣ бюджети, показва действително, че вноснитѣ за тѣзи фондове сѣ вмѣкнати тѣй случайно въ общинскитѣ бюджети, безъ да се държи смѣтка дали действително общината е въ състояние да понесе единъ такъвъ товаръ. Това недоумислие азъ обяснявамъ само съ едно: съ бюрократизма, съ безсмислието на чиновницитѣ, които сѣ подвеждали министритѣ и по такъвъ начинъ сѣ създавали единъ абсолютно невъзможни бюджети.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. II): Въ Парламента ги регистрируваме.

Д-ръ А. Цановъ (р): Да, въ Парламента ги регистрируваме. И Вие сте ги регистриравали, г. Пѣдаревъ, като народенъ представителъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Всички. А и сега нѣма гаранция, че ще се спре създаването на нови фондове. Ще видите, че нѣкой министъръ ще ви изтърси нѣкой новъ фондъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не е тамъ работата, г. Данаиловъ! Може да се създаде нѣкой новъ фондъ и това пакъ да не бѣде грѣшка, щомъ той е създаденъ съ разумъ и съ съзнание.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Достатъчно е, че, следъ като се взематъ мѣрки за намаляване фондовѣтѣ, ще се създадатъ нови фондове, па даже и това създаване да бѣде съ разумъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): За мене тия фондове сѣ нахвърлени въ общинския бюджетъ безъ единъ сериозенъ замисълъ и безъ да си даватъ хората отчетъ дали бюджетътъ на една община е въ състояние, да понесе единъ такъвъ товаръ.

Има фондове, които сѣ едно тежко бремѣ за общинския бюджетъ. Вземете, напр., пенсионния фондъ. По буква „а“ се взема за пенсионния фондъ 10% отъ предвиденитѣ въ бюджета кредити за заплати; по буква „и“ се взема вноска, равна на тая по буква „а“ — ставатъ, значи, удържкитѣ 20%.

Г. г. народни представители! Когато имаме нормаленъ животъ, когато всичко онова, което е предвидено, постѣпва; когато бюджетътъ е искренъ, реаленъ, тогава наистина може да се хвърлятъ 10% и 10% — всичко 20% удържки отъ заплатитѣ по бюджета, за да се подсили пенсионниятъ фондъ и тѣй да се гарантира издрѣжката на пенсионеритѣ. Но сега, при тия обстоятелства, при които ние сме поставени да работимъ днесъ, азъ ви казахъ, че имамъ маса данни, отъ които се вижда, че общинитѣ иматъ толкозъ постѣпва толкозъ, колкото да могатъ чиновницитѣ да получатъ своитѣ заплати. Даже секретаръ-бирникътъ на една община ми разправяше: „Г. Цановъ, казва: ние чакаме въ общината да дойде нѣкой да поиска удостоверение за да плати такса, и ние тия пари ги вземаме и си ги подѣляме да си купимъ тютюнъ“. Значи, при туй положение, въ общинитѣ не постѣпватъ повече пари, отколкото сѣ заплатитѣ на чиновницитѣ. Като прибавимъ къмъ тия 10% удържки върху заплатитѣ още 10% други задължителни вноски за общинитѣ, значи, всичко 20%, до 25% отъ това, което постѣпва въ общинитѣ, отива за фондове.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. II): Повече.

Д-ръ А. Цановъ (р): 20% за пенсионния фондъ само.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Повече сж, г. Цановъ. Моля! По закона за пенситѣ, който миналата сесия се прокара, въ случай, че не достигнатъ суми за изплащане пенситѣ на бивши общински чиновници, сега пенсионери, държавата налага запоръ върху общинскитѣ приходи и взема отъ съответната община сумитѣ, които не достигатъ за изплащане пенситѣ на бившитѣ общински служители.

Д-ръ А. Цановъ (р): Но и общината нѣма отъ кжде да ги вземе.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Така, г. Цановъ, но това си остава неизмѣнено. И всѣка община е предъ неизвестността, откъде ще потърси суми за доизплащане на своитѣ бивши служители. Това е една тежка работа.

Д-ръ А. Цановъ (р): При това положение, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че облекчението, което се прави по този законопроектъ, ако се не лѣжа, по чл. I, буква в, е чувствително. Въ буква в на чл. I се предвижда, че общинитѣ ще внасятъ вноски въ пенсионния фондъ, съгласно чл. 38, буква и, отъ закона за пенситѣ. Отъ декларацията на г. министра се разбира, че той държи само на вноснитѣ по буква и. Значи, вноската по буква а на чл. 38 отъ закона за пенситѣ нѣма да се прави. Азъ смѣтамъ, че това е основателно, по простата причина, че онова, което се иска отъ изборнитѣ служители, се дава достатъчно срещу онова, което тѣ получаватъ. Трѣбва, обаче, изрично да се упомене въ самия законпроектъ.

Г. Т. Дананитовъ (д. сг.): Това нѣма да бжде.

Д-ръ А. Цановъ (р): Ето таблица за вноските на общинските служители къмъ пенсионния фондъ. Напр., презъ 1926 г. тѣ сж внесли приходъ 63 милиона лева, а за тѣхъ фондътъ е изразходвалъ само 18 милиона лева. Презъ 1927 г. сж внесли 77 милиона лева, а сж получили 29 милиона лева; презъ 1928 г. — внесли 76 милиона лева, получили 47 милиона лева; презъ 1929 г. — 97 милиона лева, а получили 55 милиона лева. Следователно, за тия 4 години изборните служители и общинитѣ сж внесли въ повече въ пенсионния фондъ 164 милиона лева, отколкуто сж получили. Следователно, чѣма защо общинитѣ да плащатъ повече, отколкуто получаватъ общинските служители пенсионери. Шомъ е тѣй, азъ сѣтамъ, че г. министърътъ ще се съгласи, за да не се създаватъ недоумения, за да не става въпросъ за тълкувания и пререкания, вмѣсто буква и, да се постави буква а, и тогава ще стане ясно, че вноската 10%, предвидена въ бюджета, се дава само върху заплатата, а другата вноска, която досега сж правили общинитѣ, нѣма вече да я правятъ. По този начинъ общинитѣ ще бждатъ чувствително облекчени.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Само че министърътъ на финанситѣ трѣбва да си поправи закона за пенсиитѣ.

Д-ръ А. Цановъ (р): Това е вече втори въпросъ.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че ще се вземе безежка отъ казаното и твърдя, че съ това на общинитѣ ще се даде чувствително облекчение.

Другъ единъ фондъ, който действително се чувствува като едно бреме отъ нашитѣ общини, е скотовъдниятъ фондъ. Г. г. народни представители! Скотовъдниятъ фондъ за 1927/1928 и 1928/1929 финансови години е погълналъ една сума отъ 250 милиона лева.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Единъ фондъ, отреченъ отъ самитѣ скотовъдци.

Д-ръ А. Цановъ (р): Да, това е вѣрно. По този фондъ остава да се дължи отъ общинитѣ една сума отъ 250 милиона лева. Азъ разбирамъ желанието на нашитѣ агрономи и въобще на всички онѣзи аграръ-политици, които искатъ бързо да преминемъ отъ зърненото производство, което имаме, къмъ скотовъдството, да може да стане тази трансформация съ една свѣткавична бързина, защото тя ще открие нови хоризонти за нашия народъ. Обаче, г-да, не може да се сжди само кабинетно. Все ще трѣбва да се иматъ предъ видъ и резултатитѣ, които сж получени отъ този фондъ.

Какво сме получили срещу тия милиони, които сж похарчени? Въ нѣкои околини, наистина, има построени по нѣкой и другъ яхъръ и е даденъ за отглеждане по нѣкой и другъ разплодникъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Да не пропуснете тия голѣми здания около София за Университета.

Д-ръ А. Цановъ (р): Вѣрно е, че на много мѣста е направена по нѣкой сграда. Нѣкъде тѣзи сгради сж направени извънредно луксозни и сж пропагали много пари. Споредъ онова, което чувамъ отъ селяни, дадено е два пикти повече, отколкуто струватъ. Въ всѣки случай, разплодникитѣ, които се отглеждатъ тамъ, се отглеждатъ по начинъ, че следъ една-две години трѣбва да бждатъ бракувани. Не е нужно само да далешъ добитъкъ, да направимъ оборъ, но трѣбва да подготвимъ и хора, които ще го отглеждатъ, за да се получатъ резултати. Азъ сѣтамъ, г. г. народни представители, че ако трѣбва да се правятъ станции, тѣ нѣма да се правятъ въ всѣко село, а ще се правятъ по нѣколко въ околията, кждето ще има хора, подготвени за отглеждането на добитъка и по такъвъ начинъ ще имаме по-голѣми резултати, както стана съ коневъднитѣ станции — резултатътъ е налице. Но да се разливатъ масово пари, когато държавата изнемогва и при явнитѣ протести на населението, струва ми се, че този фондъ не отговаря на онова, което е замислено съ него.

Р. Василевъ (д. сг.): Неговитѣ задачи сж не само яхъритѣ. Много голѣми задачи има. Държавата има заеми.

Д-ръ А. Цановъ (р): Азъ зная другитѣ задачи — да се отглеждатъ фуражни растения и пр., обаче работата на фонда е концентрирана само въ едно направление — да строи яхъри, да купува разплодници, да ги бракува, да се получаватъ командировки, да получаватъ чиновникитѣ въ министерството проценти, да прави заеми на г. министра

на земледѣлието съ десетки милиони за снабдяване населението съ ненуждни плутове и тѣмъ подобни.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Паритѣ се взематъ за посрѣщане на бюджетнитѣ държавни нужди.

Д-ръ А. Цановъ (р): Може и за това да е, но азъ зная, че и за други цели. — При това тежко положение, въ което се намира общината, отъ една страна, и въ което се намира държавата, отъ друга страна, мене ми се струва, г. г. народни представители, че ние трѣбва да ликвидираме съ този фондъ. И г. министърътъ е направилъ една крачка въ туй направление, като е унищожилъ скотовъднитѣ комисии и е образувалъ комисии за земледѣлие и отразилъ му при общинските съвети, и цѣлата сума, която постѣпва по скотовъдния фондъ, се хвърля въ общинския бюджетъ.

Тѣй ще може по-добре общината да върши стопанска работа и ще я върши много по-добре, отколкуто специалнитѣ комисии.

Какво ще стане съ сумитѣ, които се дължатъ отъ общинитѣ на скотовъдния фондъ? Въ чл. 6 отъ законопроекта е казано, че дължимитѣ отъ общинитѣ суми за минали години отъ ненаправени вноски къмъ съществуващитѣ по законъ фондове, изключая пенсионния фондъ и пр., се заличаватъ. Остава, г-да, сега единъ въпросъ, и азъ искамъ той да бжде малко изясненъ. Скотовъднитѣ фондове си иматъ свои собствени бюджети. И се поставя въпросъ: понеже вноските, които общинитѣ има да правятъ къмъ другитѣ фондове се унищожаватъ, какво ще правимъ съ вноските, които ще има тепърва общинитѣ да правятъ къмъ скотовъдния фондъ? Защото общинитѣ внасятъ ежегодно въ скотовъдния фондъ една сума отъ 1%, до 2% отъ своитѣ бюджети. Дали тия суми ще се внесатъ отъ общината въ скотовъдния фондъ или ще се предвидятъ въ бждеще като дългъ, или пъкъ нѣма да се предвидятъ?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Всичкитѣ дължими суми, г. Цановъ, къмъ фондоветѣ, както е казано въ закона, се заличаватъ. Така че и всичкитѣ недобори по скотовъднитѣ фондове се заличаватъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): Добре, туй го разбирамъ. Второ, какво ще стане съ такситѣ, които трѣбва населението да плати къмъ фондоветѣ, защото, както знаете, тамъ, кждето нѣма мера, населението плаща такси. Това е по закона за опазване на полскитѣ имоти.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Такситѣ, които се дължатъ отъ частни лица, не се засѣгатъ. Тѣ се плащатъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): Азъ сѣтамъ, г. г. народни представители, че въ туй отношение трѣбва да се направи нѣщо.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Тѣ сж, които тежатъ на народа.

Д-ръ А. Цановъ (р): Тѣ сж, които тежатъ на народа — тѣзи такси, защото това е втори данѣкъ.

Р. Василевъ (д. сг.): Тѣ сж удвоени.

Д-ръ А. Цановъ (з): Понеже общината се освобождава и понеже занаяредъ общината ще прави своята стопанска политика — ако бихъ могълъ да кажа — по отношение на скотовъдство, по отношение на земледѣлие и т. н., би трѣбвало въ туй отношение да се направи една корекция. Този фондъ, който е извънредно голѣмъ, защото, както ви казахъ, 250 милиона лева ще има да се събиратъ за 4—5 години. . .

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не.

Д-ръ А. Цановъ (р): 251 милиона сж постѣпили, а 250 милиона има да постѣпватъ.

Р. Василевъ (д. сг.): Той бѣше 40 милиона, но всичкитѣ отиде.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не, селскитѣ общини дължатъ къмъ тоя фондъ около 6.200.000 л. . .

Д-ръ А. Цановъ (р): Може би има нѣкой грѣшка. Цифритѣ за дълга на общинитѣ и частнитѣ лица къмъ фонда имамъ отъ Върховната сѣтна палата.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: . . . а градскитѣ общини дължатъ на сѣщия фондъ 2.500.000 л.

Д-ръ А. Цановъ (р): Възможно е да егрѣшна цифрата. Но, въ всѣхъ случаи, щомъ задълженията на общинитѣ къмъ фондоветѣ се заличаватъ, ще трѣбва и тѣзи задължения отъ такситѣ на селянитѣ къмъ фонда да бъдатъ заличени.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тѣзи задължения сѣ на частни лица. Съ тѣхъ не се занимаваме.

Д-ръ А. Цановъ (р): Азъ смѣтамъ, че въ комисията този въпросъ може да бѣде повдигнатъ и ще моля да се има предъ видъ. Защото, ако има нѣщо, което да тежи на населението, то сѣ именно тѣзи такси. Онѣзи вноски отъ по 1—2% върху сумитѣ, които постѣпватъ по приходния бюджетъ, населението ги плаща съ другитѣ данѣци, обаче тѣзи специални данѣци сѣ извънредно тежки. Населението дава по 8—10 л. на овца и 40—50—60 л. на едъръ добитѣкъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Съвсемъ не съответствува на податнитѣ сили на населението.

Д-ръ А. Цановъ (р): А нали целѣта на скотовъдниятъ фондъ е да подобрява скотовъдството въ страната? Селянинъ, който има 2, 3, 5 овце и единъ-два добитѣка, трѣбва да плаща маса пари, които би могълъ да спести, за да нахрани добитѣка си. Отъ друга страна, срещу тѣзи такси не му се прави никаква услуга, защото тѣзи такси се плащатъ тамъ, кждето нѣма мера, а това е абсурдно. Това е направено отъ нѣкой чиновникъ, който иска да увеличи фонда и като е видѣлъ, че тамъ, кждето нѣма мера, нѣма откжде да постѣпватъ суми за фонда, шибиалъ е една такса, която населението основателно чувствува като неправда. Щомъ не се прави услуга, не трѣбва да има и такса. Повтарямъ, че г. министърътъ трѣбва да се справи съ този въпросъ и, безспорно, би могълъ въ туй направление да направи нѣщо за намаление на тѣзи такси. Населението негодува срещу тѣхъ. И ако скотовъднитѣ фондове сѣ толкова много непопулярни, то е именно поради тия такси.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Ама нѣма г. министра на земледѣлнето. Той трѣбва да разбере тази работа, а не да си прави оглушки!

Д-ръ А. Цановъ (р): Г. г. народни представители! Азъ ще се спра за нѣколко минути на другъ единъ фондъ — здравниятъ фондъ. Казано е, че „въ него постѣпватъ задължително отъ изразходванитѣ по бюджета суми за здравни нужди само гласуванитѣ въ общинския бюджетъ и неизразходвани суми за заплати на санитарни служители презъ изтеклата бюджетна година“. Туй го разбирамъ. Ако общината е предвидѣла чиновнически служби, нѣкои отъ които сѣ останали вакантни, предвидената заплата, по силата на този текстъ, трѣбва да постѣпи въ фонда. Но има едно друго нѣщо. Заплатитѣ на чиновницитѣ не сѣ изплатени. Къмъ 1 юний общината е задължена къмъ чиновницитѣ си, да кажемъ, въ размѣръ на нѣколко стотици хиляди лева. Сумитѣ не сѣ изразходвани, защото не сѣ излѣзли отъ касата. Въ такъвъ случай азъ питамъ: трѣбва ли тѣзи суми да влѣзатъ въ фонда?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Ами, ако има служебни лица, разбира се, че не!

Д-ръ А. Цановъ (р): Да, но сумитѣ не сѣ изразходвани, защото чиновницитѣ не сѣ получили заплатата си.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Могатъ да бждатъ неизразходвани, само ако не е имало чиновникъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): Въ законопроекта не е казано да не е имало чиновникъ. За отчетника сумитѣ сѣ неизразходвани тогава, когато тѣ не сѣ излѣзли отъ касата. Говорихъ съ нѣкои отчетници, и тѣ така казватъ: щомъ сумитѣ не сѣ изразходвани, безспорно, тѣ трѣбва да влѣзатъ въ фонда.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Тѣ се дължатъ на чиновницитѣ.

Д-ръ А. Цановъ (р): Въ законопроекта е казано „неизразходвани суми за заплати“.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Много ясно е, г. Цановъ: предвидена е една заплата, която, обаче, не е дадена по разни причини: не е билъ намѣренъ човѣкъ за тази служба, не е билъ назначенъ и т. н. Този кредитъ при приключване на бюджетното упражнение трѣбва да се впише въ приходъ на здравния фондъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): То е тѣй, трѣбва да се впише, но сумитѣ, които сѣ получени, понеже не сѣ плащани заплати, тоже трѣбва да се изразходватъ. А тукъ изрично е казано, че тия суми не се считатъ за разходвани.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Ние така не го разбираме.

Д-ръ А. Цановъ (р): Не е въпросътъ, какъ азъ го разбирамъ. Отчетницитѣ го разбиратъ така, както ви казахъ преди малко.

Г-да! Мене ми се струва, че не е въ реда на нѣщата и следното: много пѣти общинитѣ правятъ известни икономии. Община, която има четири лѣкари, ако случайно се открие ваканция, прави икономия и не назначава лѣкаръ. Тѣзи икономии нѣма защо да ги хвърлятъ въ фондоветѣ. Затуй азъ смѣтамъ, че трѣбва да се изостави този членъ така, както е редактиранъ. Нека се остави общината да прави икономии, когато може. Въ такъвъ случай общинитѣ нѣма да правятъ икономии, защото сумитѣ ще отиватъ въ фондоветѣ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Трѣбва да назначаватъ санитаренъ персоналъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): Ще назначаватъ, ако иматъ пари и нужда. Едно време Видинската община имаше четири лѣкари, сега сѣ само двама, защото общината не може да ги поддържа. Сега, ако ги накарате да иматъ четири лѣкари, ще назначатъ четири, но това ще бѣде прѣкомѣренъ товаръ за общината.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Г. Цановъ! Ако иска общината да направи икономии, тя въ бюджета си ще предвиди само двама лѣкари, но щомъ сѣ предвидени четири лѣкари, ще трѣбва да ги назначатъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): Има случаи, когато могатъ да се направятъ известни икономии, но нѣма защо тѣзи суми да се хвърлятъ въ здравния фондъ, а трѣбва да се дадатъ за облекчение на общината, защото законопроектътъ има това за целъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Въ селата не назначаватъ нито лѣкари, нито фелдшери: причината е, че липсватъ срѣдства.

Д-ръ А. Цановъ (р): Г. г. народни представители! Понататѣкъ въ законопроекта сѣ направени известни улеснения за заемитѣ, които общинитѣ сѣ сключили. Сега се ликвидира съ задълженията отъ 1919—1922 г., които, разбира се, минаватъ къмъ фонда „Обществени бедствия“ при Министерството на вътрешнитѣ работи. По-разумено разрешение на този въпросъ не може да има. Това трѣбваше да стане по-отдавна. Защото известно е при какви обстоятелства сѣ отпущнати пари на общинитѣ презъ 1919—1922 г.

Друго едно облекчение, което не може никой да го отрече, е начинътъ на изплащане задълженията къмъ Българската народна банка, Българската земеделска банка и т. н. Г-да! Азъ не се лъжа, че този въпросъ е разрешенъ. Заемитѣ сѣ сключени презъ онѣзи времена, когато парата бѣше по-евтина. Бюджетитѣ днесъ спадатъ наполовина и приходитѣ не постѣпватъ. Така че, ако ние смѣтаме, че съ това разрешаваме този въпросъ, може би сме на кривъ пѣтъ. За мене е ясно, че този въпросъ втори пѣтъ ще го разрешаваме. Азъ съмъ доволенъ, че г. министърътъ дава тригодишна отсрочка. Но въ това време азъ мисля, че министерството и народното представителство ще проучатъ този въпросъ, за да можемъ да ликвидираме единъ пѣтъ завинаги радикално съ него. Тия милиони левове, които сѣ натрупани, общинитѣ по никакъвъ начинъ не могатъ да ги платятъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Като забогатѣе държавата, ще опрости задълженията на общинитѣ.

Д-ръ А. Цановъ (р): Азъ зная, колко е тежко положението на държавата, но не трѣбва да си правимъ илюзия, че ще спремъ живота въ страната; най-малко трѣбва да си правимъ илюзия, че можемъ да оставимъ общинитѣ на себе си. Въ тѣзи времена, които сега преживяваме, трѣбва да признаемъ, че общинитѣ иматъ голѣмо незадоволство и голѣми задачи.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Безспорно.

Д-ръ А. Цановъ (р): Това незадоволство, което се шири по всички кѣтове на страната, безспорно, ще бѣде, ако не премахнато, въ всѣхъ случаи смекчено извънредно много

отъ една разумна социална политика въ общинитѣ. Въ Германия 50% отъ сръдствата на общината отиватъ за социални нужди.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Грамадна безработица има.

Д-ръ А. Цановъ (р): Да, но че само затова, а защото германскитѣ градове сѣ добре благоустроени; тамъ има канализация, електрификация, паважи, водоснабдяване и всичко това навремето е направено. И сега се харчатъ само пари за поддържане. Но въ това време, когато има една голѣма безработица, безспорно, общинитѣ сѣ отзивчиви, излизатъ насреща на нуждитѣ, подпомагатъ въ всѣко отношение, така, както едно време ние прокаравхме въ голѣмъ стилъ социална политика въ нашия край. Ние не оставяхме нито едно дете ненахранено въ общинската трапезария. Всички бедни деца се обличаха, на всички бедни граждани се даваха дърва безплатно; имавме безплатна медицинска помощъ за всички граждани, а децата на всички граждани получаваха безплатно учебни пособия и помагала. Та, казвамъ, ако една такава политика се е прокаравала въ миналото съ успѣхъ, азъ питамъ, сега, когато една голѣма частъ отъ населението преживява такива критически времена и когато една голѣма частъ отъ народа буквално гладува, не трѣбва ли общинитѣ да разполагатъ съ много по-големи сръдства отъ нормалнитѣ времена, за да може да се внесе, ако не задоволство, то поне спокойствие въ градскитѣ сръди? Но за това сѣ нуждни сръдства, г. г. народни представители. Следъ 3 години ще се почувствава тежестта на тѣзи заеми, когато ще трѣбва да се плащатъ милиони лихви и амортизации, и въ края на краищата нѣма да остане нито една стотинка свободна за обикновенитѣ грижи по поддържането чистотата въ града, камоли да се прокаравя социална политика въ голѣмъ стилъ. При все това азъ пакъ отбелязвамъ съ задоволство, че се дава поне единъ мораториумъ отъ 3 години, презъ което време ще могатъ да се проучатъ тѣзи въпроси, за да очистимъ общинитѣ, преди всичко, азъ подчертавамъ, съ тѣхни сръдства и впоследствие съ помощта на държавата, отъ тѣхнитѣ задължения, за да имаме здрави общински финанси, които ще позволятъ да се удовлетвори нуждитѣ на града и селото.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Дано не се чака крайниятъ срокъ!

Д-ръ А. Цановъ (р): Вие, Сговорътъ, г. Пждаревъ, 8 години нищо не направихте.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тѣ забатачваха 8 години!

Д-ръ А. Цановъ (р): Дайте поне и на насъ 3—4 години!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Само толкова ли?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Поне толкова!

Д-ръ А. Цановъ (р): Колкото благоволите вие. Ние и съ толкова се задоволяваме. Оставаме на вашето благоволение!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ние въ всѣки случай ще бждемъ поне два пѣти по-бързи отъ васъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Дай, Боже!

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Въ това отношение ще имате нашето съдействие.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нѣма съдействие, а само злорадствувате.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): За лошото не сме доволни, но за хубавото ще ви поддържаме.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Даже, когато хвърляме мостове, вие пакъ ни подозирате и казвате, че злорадствувате.

Д-ръ А. Цановъ (р): Много скоро хванахте зазѣбца, Чакайте малко! Вчера напустнахте властѣта.

Г. г. народни представители! Известнитѣ реформи, които се правятъ, ако бихъ могълъ да кажа, съ прокаранитѣ законоположения, имаха за целъ, отъ една страна, да ликвидиратъ старото положение, а, отъ друга страна, да облекчатъ общинитѣ въ известни отношения.

Въ законопроекта има нѣколко параграфа, които иматъ, както е казано въ мотивитѣ на самия законопроектъ, организационенъ характеръ. Това сѣ постановленията на законопроекта за сгруппирането на общинитѣ. Този въпросъ за служба малко по-обстойно обсъждаме, защото наистина разпокъсаността на наши общини, особено на селскитѣ, е съпроводена съ голѣми разходи. Въ нашия край поне има около 36 общини, когато могатъ да бждатъ 16, и за отбелязване е, че села, които отстоятъ едно отъ друго на километръ-два не се групиратъ въ една община, а всѣко село си има своя община. Даже ние сме били дотамъ безразсѣдни, че въ Видинско на разстояние 5—6 километра имаме нѣколко гари: гара Вилболъ, гара Гурково, гара Жеглица и гара Слана-Бара; трѣбваше да туримъ още една гара Симаговци!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Трѣбваше и тамъ да направимъ.

Е. Шидерски (з): Тази линия се прави презъ времето на Сговора.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Това бѣше презъ славното време на Сговора.

Д-ръ А. Цановъ (р): Това е разхищение на обществени сръдства.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тя се откри още презъ времето на Сговора.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вие знаете, че Видинската линия се откри на юлий месецъ 1923 г., когато и вие бѣхте въ Сговора.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Азъ бѣхъ въ Сговора, но мене не ме слушаха, а Васъ слушаха. Вие ходѣхте тогава по чуждитѣ капии, а азъ си стоехъ на нашата капия още въ първия моментъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): По сведенията, които има въ смѣтната палата за последната година, въ селскитѣ общини сѣ постъпили 889 милиона лева, отъ които за заплати сѣ отишли 352 милиона лева, само за селскитѣ общини, а общо 440 милиона лева, само за 1928/1929 г.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Отношението е 30%.

Д-ръ А. Цановъ (р): Отношението е 40%.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Сръдно 30—35% отъ приходитѣ на градскитѣ и селски общини отиватъ за заплати.

Д-ръ А. Цановъ (р): Общо за заплати въ селскитѣ и градски общини отиватъ 440 милиона лева. Отъ едно бързо проучване, което направихъ въ постоянната комисиия въ Видинъ, въ Видинската околия могатъ да се образуватъ 16 селски общини отъ 36-тѣ такива Селата нѣма да бждатъ на по-далечно разстояние отъ 3—4 километра и отъ центъра на общината. По такъвъ начинъ азъ съмъ увѣренъ, г. г. народни представители, че ще се направи едно голѣмо облекчение за нашето население, пкъ и за държавата.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Какъ ще се справите съ партизанитѣ?

Д-ръ А. Цановъ (р): Доколкото разбрахъ, и самото население вече е вдигнало рѣка...

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Узрѣло е.

Д-ръ А. Цановъ (р):... или, както каза г. Пждаревъ, узрѣло е за такава една реформа.

Е. Шидерски (з): (Къмъ Н. Пждаревъ) Благодарение, че управлявахте 8 години, за да узрѣе!

Д-ръ А. Цановъ (р): Азъ смѣтамъ, че нѣма прѣчки за една такава реформа. Напротивъ, тя би донесла благотворни резултати въ много отношения — най-напредъ ще се направи една икономия. Ако тази икономия бжде 30%, това ще бжде къмъ стотина милиона лева.

Второ, въ така формиранитѣ голѣми общини, хората, които ще застанатъ начело на общинитѣ, безспорно, ще могатъ да се подбиратъ. Ние вече имаме, г. г. народни представители, единъ излишекъ отъ интелигенция и се

мудимъ къде ще я пласираме. Азъ считамъ, че когато едно село ще тръбва да избира кметъ, ще може да избере за такъвъ единъ човѣкъ интеллигентъ. По такъвъ начинъ ще се даде импулъс за работа. Ако нашитъ села сѫ останали толкова надире, то е злато, защото липсватъ интеллигентни хора въ тѣхъ. Доскоро ние нѣмаме даже въ градоветъ подготвени хора за работа. Едва отъ 7—8 години насамъ въ градоветъ успѣха да се добератъ до кметскиѣ мѣста по-интелигентни хора и изведнѣжъ се почувствува една голѣма промѣна въ общинската политика. Така че не само ще направимъ икономия, когато слѣдемъ 4—5—6 села, на разстояние 10 километра въ диаметръ, въ една община, но ще успѣемъ да вкараме въ управлението имъ по-почтени, по-подготвени хора, за да се почне една по-сериозна работа. Нашитъ общини въ всѣко отношение сѫ останали надире. Тѣ сѫ безъ освѣтление, безъ улици, безъ постилки, безъ всѣкаква грижа за беднитъ. Азъ не зная дали нѣкъде се третиратъ беднитъ по-зле, отколкото въ нашитъ общини. Нашата община досега не е помогнала на никой свой жител. Това показва, че тамъ свѣщатъ още примитивно задачитъ на общинското управление. Ако биха били вкарани въ управлението на селскитъ общини хора съ малко по-голѣма култура, израствали пакъ отъ селската срѣда, азъ смѣтамъ, че селскитъ общини биха могли да регистриратъ известенъ напредѣкъ.

Отъ друга страна, почитаеми г. г. народни представители, тази реформа има друго едно удобство. Недейте да гледате само икономията, която ще се направи отъ заплатитъ. Ще се направи друга една икономия, която нѣма да бѣде по-малка отъ тази на заплатитъ. Ако ви интересува, идете, обърнете дѣлата на нѣкой окръженъ съдъ и вижте за какво отговарятъ отчетницитъ — по чл. 421 отъ наказателния законъ. Идете въ Министерството на финанситъ — тамъ се готви сега една интересна статистика, колко лева сѫ злоупотребени отъ отчетници: стотици милиони. Тѣ сѫ колосални суми. Защо? Затуй защото въ селата, въ затѣнитъ покрайнини, нѣкой секретаръ-бирникъ се е залостилъ въ общината и върши спокойно злоупотребления, безъ да му мигне око, защото нѣма никакъвъ контролъ. Въ Видинъ около 116 общини и не зная колко настоятелства ги контролиратъ само 4 души провѣрители. Безспорно, тѣ не могатъ да ги провѣрятъ. Ако имаме малко общини и ако би се направила една реформа, окръжнитъ провѣрители да бѣдатъ замѣнени съ финансови инспектори, ще могатъ да бѣдатъ унищожени злоупотребленията.

Е. Шидерски (з): Тамъ съмъ съгласенъ, защото провѣрителитъ сѫ партизани.

Д-ръ А. Цановъ (р): Да. Партизанскитъ окръжни провѣрители винаги прикриватъ злоупотребленията на секретаръ-бирницитъ. Секретаръ-бирницитъ сѫ най-практичниятъ елементъ въ България. Шомъ се промѣни управлението, секретаръ-бирницитъ бързатъ да подадатъ декларации и по такъвъ начинъ си осигуряватъ снизходителната контрола отъ страна на новата власт. И затуй, вмѣсто да имаме провѣрители при окръжнитъ постоянни комисии, ще трѣбва да увеличимъ броя на финансовитъ инспектори при министерството, които сѫ независими, и тогава, когато ще имаме по-малко общини, безспорно, ще имаме единъ ефикасенъ контролъ. Азъ ви увѣрявамъ, г. г. народни представители, че милиони ще бѣдатъ спестени по такъвъ начинъ. Така че реформата, която ще прокараме, като съединимъ нѣколко села въ една община, безспорно, ще донесе въ резултатъ и това, че ще се запазятъ много обществени и държавни срѣдства, нѣма да се прахосватъ чрезъ злоупотребления.

Г. г. народни представители! Още единъ въпросъ въ връзка съ тази икономия, която може да се направи съ съединението на нѣколко села въ една община, е въпросъ за училищнитъ настоятелства. Този въпросъ е обсъжданъ многократно, по него и Съюзътъ на градоветъ и конференцията, която г. министрътъ на вътрешнитъ работи бѣше свикалъ въ министерството, сѫ се произнесли ясно и категорично: тѣзи институти сѫ излишни. Въ миналото тѣ сѫ играли известна роль въ общинитъ. Но сега-засега, питамъ азъ, какво вършатъ? Абсолютно нищо. Трѣбва да измажатъ единъ пътъ училището и да назначатъ единъ учителъ. Други трижи тѣ не полагатъ. Обикновено за училищни настоятели въ селата се избиратъ най-некадърнитъ хора. Въ смѣтната палата — ще ми позволите да кажа, безъ да искамъ да унижавамъ който и да

е, азъ храня уважение къмъ последния български гражданинъ — има едно писмо, съ което, следъ като се казва, че единъ селски говедаръ билъ избранъ касиеръ на училищното настоятелство, пита се, може ли да получава две заплати — като касиеръ на училищното настоятелство и като говедаръ.

С. Ризовъ (з): Ти смѣташъ, че само най-проститъ хора пасатъ говеда? Има и интеллигентни да пасатъ говеда.

Д-ръ А. Цановъ (р): И туй го допускамъ.

С. Кирчевъ (з. Ст): Въ време на войната най-интелигентнитъ хора бѣха говедари, за да не ходятъ на фронта!

Т. Кънчевъ (д. ст. Ц): Чрезъ пасенето на говеда се получава възпитателна опитност!

С. Ризовъ (з): Презъ време на войната говедаритъ бѣха на фронта, а интеллигентнитъ, гдето жаруца не бѣха виждали, бѣха жаруцари.

Д-ръ А. Цановъ (р): Тѣзи прекъсвания сѫ съвсемъ излишни, нѣматъ никакво значение. — Въ градоветъ единъ помощникъ-кметъ спокоебно би могълъ да завежда училищното дѣло. Той има на разположение, освенъ единъ главенъ учителъ, и други учители. Най-после учителитъ ще могатъ да вършатъ и домакинска работа, както вършатъ училищната. Нѣма никаква прѣчка. Азъ смѣтамъ, че тия 140 милиона лева, за които вчера се каза, могатъ да бѣдатъ въ голѣмата си частъ спестени за общинитъ. Ето защо реформата трѣбва да се прокара и въ това отношение. Разбирамъ, г-да, може би ще страдатъ нѣкои и други настоятели въ градоветъ, защото, доколкото зная, тѣ получаватъ доста добри заплати, напр., въ София, струва ми се, председателтъ на училищното настоятелство получава около 12 000 л. месечно, въ гр. Видинъ получава 3 или 4 хиляди лева. Но това, г-да, не може да бѣде съображение да оставимъ единъ институтъ, който е съвършено излишенъ, тогавъ, когато има хора подготвени и безъ да иматъ недостатѣни въ работата си, ще могатъ да ги вършатъ така успѣшно или може би по-успѣшно, отколкото училищното настоятелство.

Г. г. народни представители! Другъ единъ въпросъ въ връзка пакъ съ икономиятъ. Общинитъ трѣбва да бѣдатъ облекчени, като имъ се даде единъ персоналъ подготвенъ и добросъвѣстенъ. Но подготвенъ и добросъвѣстенъ персоналъ, г-да, не може да се вербува само отъ партизани.

Единъ пътъ завинаги трѣбва да се стабилизира положението на отчетницитъ. Тукъ се говори да се стабилизира положението на всички чиновници. Дай, Боже, да дойде нашиятъ чиновникъ до положението на германския чиновникъ, но не вървамъ. Защото, ако ние създадемъ единъ такъвъ законъ, както ни подканиха вчера, утре ще дойдатъ други и ще го отиѣнятъ, така, както отиѣниха закона на г. Даневъ. Така ще върви! Но поне да се направи онова, което е необходимо да се направи на първо време.

Н. Пждаревъ (д. ст. Ц): 30 години се минаха вече отъ тогава.

Д-ръ А. Цановъ (р): Все сме си сѣщитъ, г. Пждаревъ. Времената се мѣнятъ, но ние не се мѣнимъ. Онова, което може да се направи сега, то е преди всичко да се пензуватъ отчетницитъ. Въ това направление може би бѣше направено нѣщо — дълженъ съмъ да подчертая това — но ще трѣбва да се продължи. Нецензовани отчетници не трѣбва да бѣдатъ назначавани на служба. Както си отидоха старитъ учители, така трѣбва да си отидатъ и нецензованитъ отчетници.

Второ. Положението на отчетницитъ трѣбва да бѣде стабилизирано въ смисълъ да бѣдатъ несмѣняеми. Единъ пътъ завинаги трѣбва да се разбере, че секретаръ-бирникъ е секретаръ-бирникъ и че не може да бѣде уволняванъ, освенъ ако извърши престѣпление по служба.

Нѣкой отъ мнозинството: Ами ако злоупотѣби?

Д-ръ А. Цановъ (р): Това е престѣпление по служба.

Т. Кънчевъ (д. ст. Ц): Това то има и сега по закона, но не се пази.

Д-ръ А. Цановъ (р): Малко по-другъ е. Азъ моля г. министра и въ това отношение да направи нѣщо.

По-нататѣтъ, положението на отчетниците трѣбва да бѣде стабилизирано и затова, за да могатъ редовно да събиратъ приходитѣ. Единъ партизанинъ никога нѣма да събира приходитѣ отъ своитѣ съпартизани. Той най-напредъ ще гледа да събира сумитѣ отъ своитѣ политически противници, най-напредъ ще гледа тѣхъ да ухапе, и следъ това ще пристѣпи къмъ екзекутиране на останалитѣ. За да имаме редовни постѣпления и за да бѣдатъ еднакво третираны всички граждани, ние ще трѣбва да имаме независими отчетници, както въ градоветѣ, така и въ селата.

Г. г. народни представители! Идвамъ да се спра на единъ последенъ въпросъ. Искате ли да имате общини, трѣбва да имате кметове. Всичко друго е празна работа. Този, който смѣта, че общинскитѣ съветъ дава директиви, този, който смѣта, че партийнитѣ бюра даватъ умъ и импулсиратъ работитѣ на общинитѣ, се лъже. Душата на общината е кметътъ. Имате ли за кметъ единъ уменъ човѣкъ, човѣкъ съ познания, човѣкъ съ отзивчивостъ, той ще ви реди бюджета, той ще ви намира срѣдствата, не само отъ касата на общината, не само отъ държавнитѣ връхнини, но ще ги лови, така да се каже, отъ въздуха. Единъ добъръ кметъ въ единъ градъ може да създаде не една инициатива, а десетки. Азъ не искамъ да посочвамъ примѣри, но знамъ, че съвършени голѣми работи съ срѣдства, създадени отъ частни лица. Това може да направи, както казахъ, само единъ човѣкъ, който се е отдалъ изцѣло на общинското дѣло, защото общинското дѣло е едно действително благородно поприще. Единъ германски общински деецъ казва: „Този, който влѣзе единъ пътъ въ общината, той никога не я напуска.“ Защо? Затова, защото ти дава широкъ просторъ за творчество. Всѣки единъ моментъ общинскитѣ кметъ може да твори и плодетѣ на неговия трудъ сѣ винаги налице. Въ Германия тѣссятъ такива кметове съ обявления. Спомнямъ си едно обявление въ нѣмското списание „Комунално стопанство и комунална политика“, едно списание на германскитѣ градове, съ което търсѣха кметъ. Въ обявлението се казаше: „Търсимъ кметъ, предлагаме му вила съ прислуга, автомобилъ“, и не знамъ какво още. Защо? Защото кметътъ е, който пресъздава града, кметътъ е, както казахъ, душата на общината.

Е. Шадерски (з): Тукъ старши стражари правятъ кметове.

Д-ръ А. Цановъ (р): Е, добре, г-да! Задавамъ си въпроса: ние имаме ли кметове? За съжаление, трѣбва да отговоримъ: нѣмаме и нѣма да имаме, защото този, който излѣзе единъ пътъ отъ общината, втори пътъ нѣма да се върне. Защо? Следъ като работи една-две години, ще бѣде бламиранъ. Следъ него ще дойде другъ, който ще унищожи всичко онуй, което първиятъ е направилъ. Така че нѣма гаранция, че едно лице ще може да положи единъ благороденъ трудъ за по-дълго време и че този му трудъ ще бѣде резултатенъ, че онова, което той е започналъ, ще бѣде доизградено. Напротивъ, всичкитѣ му усилия ще отидатъ напразно. Отъ друга страна, и подготвени хора специалисти за кметове нѣмаме — тъй както има школувани общински дейци въ другитѣ страни. Но въ всѣки случай маса интелигентни хора биха могли да намѣрятъ едно хубаво, благородно поприще съ голѣми резултати и за тѣхъ, и за общежитието, за което ще работятъ. Нашитѣ хора бѣгатъ отъ това поприще, защото най-напредъ трѣбва да минатъ презъ партийното бюро: трѣбва да бѣдатъ регистрирани като партизани, а сетне, като влѣзатъ въ общината, не се знае какъ ще ги посрещнатъ другитѣ партийни групи. Азъ смѣтамъ, че общинитѣ ще бѣдатъ облекчени — този въпросъ пакъ е въ свръзка съ законопроекта за облекчение на общинитѣ — тогава, когато имъ дадемъ умни, подготвени кметове.

Нѣкой отъ мнозинството: Какъ да ги дадемъ?

Д-ръ А. Цановъ (р): Този въпросъ е, който трѣбва да бѣде обсъденъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Какъ ще ги освободите отъ партизанството?

Д-ръ А. Цановъ (р): Ама и Вие, г. Пждаревъ, да се освободите — добре, че ме подсѣтихте.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Азъ говоря изобщо.

Д-ръ А. Цановъ (р): Азъ бѣхъ кметъ на Видинъ въ 1924 г., когато се откъснахме отъ вастъ. На другия денъ детективитѣ ви депозираха картичкитѣ си при моитѣ съвестници и ги поканиха въ обществената безопасностъ. Следъ два дена бѣха принудени да си дадатъ оставкитѣ. Ето какъ се партизанствува.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Само съ Васъ ли е станало това?

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Интересно ще бѣде какво мислите, г. Цановъ, по въпроса за осигуряване интелигентни сили за кметове.

Д-ръ А. Цановъ (р): Азъ смѣтамъ, че въ нашитѣ градове има достатъчно интелигенция. Тази интелигенция, безспорно, е длъжна да влѣзе въ партийитѣ. Ние сме конституционно-парламентарна страна, управляваме се чрезъ парламентъ и партии. Тия работи знаете по-добре отъ менъ и нѣма нужда да Ви ги казвамъ. Единственото срѣдство, споредъ менъ, е кметътъ да бѣде избранъ отъ града.

Р. Василевъ (д. сг.): Направо избранъ?

Д-ръ А. Цановъ (р): Направо избранъ.

Г. Каназирики (д. сг.): Така е въ Гърция сега.

Д-ръ А. Цановъ (р): Тогава ще остане да се потърси начинъ да се осигури известна доза независимостъ отъ общинскитѣ съветници. И смѣтамъ, г-да, че това е една отъ належащитѣ нужди. Въ селата и въ градоветѣ ще се намѣрятъ хора за кметове. Известно неудобство отъ реформата ще има за първо време за тия, които управляватъ.

Х. Трайковъ (раб): (Казва нѣщо)

Д-ръ А. Цановъ (р): Васъ не ви поставяме въ нашата смѣтка. — Азъ приключвамъ. Заявявамъ отъ името на групата, че ще гласуваме законопроекта. Смѣтамъ, че той е навремененъ и че отговаря на една наистина нужда на общинитѣ и ще пожелаемъ онѣзи въпроси, които повдигнахъ тукъ — въпросътъ за една нова организация на общинитѣ на по-други начала — да бѣде обсъденъ отъ г. министра и разбира се, не въ 8-годишенъ срокъ, но въ едно кратко време да бѣде сезирана Камарата. (Ръкоплъскания отъ мнозинството)

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Чувствувате, че кратко време ще седите.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ние имаме много работа още и трѣбва да бързаемъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стойне Ризовъ.

С. Ризовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нуждата отъ единъ законопроектъ за градскитѣ и селскитѣ общини бѣше назрѣла още преди две години. Общинитѣ не могатъ вече да се издържатъ, особено отъ-като спаднаха ценитѣ на земеделскитѣ произведения отъ 1930 г. насамъ.

Г. г. народни представители! До преди войната въ селскитѣ общини, доколкото зная азъ, пѣкъ и въ градскитѣ нѣмаше създадени тѣзи фондове, за които преди малко други говориха; нѣма да ги изброявамъ, азъ не ги зная точно колко сѣ, но въ всѣки случай тѣ сѣ надъ 30. Та, казвамъ, преди войната положението бѣше друго: общинитѣ бѣха добре, но следъ войната изникнаха нуждитѣ въ живота, животътъ създаде нужди, които трѣбваше да бѣдатъ задоволени. И ние се полскахме, че ще можемъ да постигнемъ всичко, като опредѣлимъ фондове за разни мѣроприятия — културни и други — които трѣбваше действително да се осъществятъ, безъ да правимъ смѣтка дали да стоимъ тия фондове на плещитѣ на общинитѣ или на плещитѣ на държавата. И действително, правителствата, които се редѣха, сметнаха, че общинитѣ могатъ много нѣщо да понасятъ и всички тѣзи фондове ги стоварваха върху плещитѣ на селскитѣ и градскитѣ общини. Казвахъ, че това стана особено следъ войната, защото следъ войната народътъ бѣше известно време по-добре материално — тогава, когато управляваше земеделското правителство,

искаме да кажа. Причините на това по-добро положение няма да търся сега, защото това не ми е задача в настоящия момент. Тогава се създаде и апетитът в нашите селски общини към самостоятелно съществуване. Тук аз искам да оправдая тоя апетит. Някои господа от тук (Сочи опозицията) искаха да кажат, че само партизанството карало общините да се раздробяват. Според мене, г. г. народни представители, когато имаше поминък за населението, когато населението можеше да си плаща данъците — държавни и общински — и да си покрива задълженията извън бюджетите на общините, създаде се апетитът в него да може общината да бъде по-близо до неговото село — „нека общината бъде по-близо до моята къща“, казваха.

Н. Пжларев (д. сг. Ц): Позволете, г. Ризовъ. Не е само това. Не се уреждаха и въпросите за имотите във всяко село поотделно. Явяваха се конфликти и селяните често пъти не можеха да понесат съседството си с други села. Ако се уредеше този въпрос, може би нямаше да се разцепват общините на толкова малки подделения.

С. Ризовъ (з): Искам да кажа, че мотивът за раздроблението на общините се създаде след войната, когато народът се почувствуваше няколко години по-силен материално и смъташе, че ще може да издържа по-малки общини. Така, напр., ние, в нашата околия, имаме 50.000 жители, селата са над 90, а общините са над 21; преди войната общините са били около 16. Но сега вече положението се измени. Самото население желае днес да събира общините. То разбира, че както една лампа може да свети на един, така може да свети и на 100 души.

Г. министърът в мотивите към законопроекта много хубаво се изразява. Като излага нуждите на общините, казва, че положението на тия последните е забатачено.

Ще премина към разглеждане на законопроекта, според моето разбиране, именно към онзи членове от него, които се отнасят до фондовете, които фондове г. министърът намира за добре или за умътно да остави да съществуват и занаярелъ.

Въ чл. 1, буква в, се предлагат вноски във пенсионния фонд, съгласно чл. 38, буква и от закона за пенсиите.

Г. г. народни представители! По мое разбиране, пенсионният фонд трябва да се издържа само от удържки на пенсионерите. Трябва да освободим общините от вноски към пенсионния фонд. По-нататък ще видите какви задължения тежат върху общините. Тъ не могат вече да внасят своите вноски към фондовете. Ще ви кажа за пример нашата община. На 9 юний Сговорът завари във общинската ни каса 30.000 л., икономисани от нашия бюджет. От тогава до днес нашата община има да дължи от 500—600.000 л. към фондовете, които са в тежест на общината. Днес, като се събере общинският съвет да гласува бюджет, мжчи се, съобразно с силите на данкоплатците от общината, да намали процента на вноските към фондовете, или не гласува вноски по някои параграфи за фондовете. Но когато бюджетът бъде изпратен на окръжния управител за утвърждаване, окръжният управител взема червеното мастило и връща бюджета увеличен от 200.000 на 250.000 или на 400.000 л.

Н. Тошев (д. сг. Ц): Това е вярно.

С. Ризовъ (з): По тоя път не бива повече да се върви, г. г. народни представители. Всички оратори тук говорят за автономността на общините, но ние не виждаме във общините никаква автономия, никаква свободна проява в общините, в функциите на общинския съвет, на кмета, или на секретар-бирника. Въ всички функции на общината се намъсва по-горната власт и просто никаква автономия на общините днес не съществува. Макаръ че всички тук говорят за автономията на общините във Германия, Франция и Англия, тѣ не искат да говорят за нашата българска действителност, не искат да я знаят каква е, не искат да я кажат. Каква автономия на общините може да има, когато общинският съвет се събере да гласува своя бюджет и го гласува, след като прецени материалното положение на своите данкоплатци, след като прецени нуждите на общината и съобразно с това нареди своя бюджет, но понеже този бюджет не отговаря на закона за селските общини, понеже въ него не са предвидени вноски към фондовете, не го утвърждават?

Преди мене г. Каназирски говори за стабилизация на общинските служаци. Той каза, че секретар-бирниците

не били стабилизирани. Това не е вярно, защото служителите при общините вече са класирани и общинските съвети не могат да им намаляват заплатата. Има вече таблици за заплатите на общинските служители, и окръжният управител по тая таблица попълва във общинските бюджети заплатите. Това показва, че общинските служаци вече са стабилизирани. Стабилизирани са горският стражар, разсилният и помощник-писарът, но кметът не е стабилизиранъ.

Т. Кънчев (д. сг. Ц): Какво разбирате под стабилизирание?

С. Ризовъ (з): Въ нашата община разсилният получава 1500 л. месечно, но ако кметът не е приятел на окръжния управител, последният намалява заплатата на кмета на 800 л. месечно, а на разсилния и на горския не може да намали, понеже има класия. Така е, г. министре.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Така е, така е.

С. Ризовъ (з): Това трябва да се поправи. Не може разсилният и горският да получават по-голяма заплата от кмета, защото кметът е, който е отговорен въ общината. Вие можете да предвидите на кмета заплата под онази норма, която общинският съвет е гласувал — 1200 или 1300 л. месечно, но ако окръжният управител не е приятел на кмета, той му предвижда само 600 л. заплата, за да се махне тоя кмет и тогава управителът да тури когото си иска.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Окръжният управител не може да прави това.

Т. Кънчев (д. сг. Ц): Вие като че смъсвате класиране с стабилизирание. Това са две различни нѣща.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Горѣ-долу говори.

С. Ризовъ (з): Секретар-бирникът и другите общински служаци са вече класирани. За секретар-бирникъ вече се изисква цензъ; иначе не може да бъде назначен никой за такъвъ. Най-малко кандидатът трябва да има сръдно образование и да е държалъ изпитъ.

Т. Кънчев (д. сг. Ц): Цензът е за класирането.

Е. Шидерски (з): Г. Кънчев! Той приказва малко по-просто, но знае какво приказва.

С. Ризовъ (з): Буква ж: „Читалищният фонд“ (чл. 9 от закона за народните училища). — Сега не зная колко на сто се гласува, но мисля, че е 2%. Може да мине 1 на 1.000, защото не можем да кажемъ, че ние сме против просвѣтата, против читалищата — това, което ние желаемъ. И този фонд трябва да остане.

Буква и: „Фондъ пожарно дѣло“. Г. министре! Азъ бихъ желалъ да оставите свободни общините: която община има нужда отъ пожарна команда за пожари, да гласува въ бюджета си за пожарна команда. Няма защо всички общини да плащатъ за „Фондъ пожарно дѣло“, когато въ разпръснатите села, особено въ съставните общини, въ разпръснатите колиби, никой пожарникарь няма да дойде, когато имъ се запали колибата или къщата. Ние имаме законъ, споредъ който, когато при единъ пожаръ не може да се залови злосторникътъ, селото плаща.

Г. Каназирски (д. сг.): Не сте въ течение на работата. Този фондъ не се събира отъ общините.

С. Ризовъ (з): Вие сте компетентни по градските общини. Мене ме оставете да говоря по селските общини.

Г. Каназирски (д. сг.): Този фондъ се събира отъ осигурителните полици. Напразно приказвате.

С. Ризовъ (з): Шомъ съществува, и да не го гласува общинският съветъ, окръжният управител ще го впише.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Вноските за този фондъ идатъ отъ друго мѣсто. Ако махнемъ този „Фондъ пожарно дѣло“, тия прихрди няма да отидатъ въ него.

С. Ризовъ (з): Азъ говоря за селските общини. Буква л: „Фондъ застраховка срещу градушка“. Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че е време ние да

прокараме единъ другъ законъ противъ градушката — законъ за задължително застраховане на всички земеделски посѣви; всички стопани, които работятъ земя, задължително да се застраховатъ, защото 60% отъ земеделското население още не е дошло до съзнанието да застрахова своитѣ имоти срещу градушка; и не е виновенъ онзи, който се е застраховалъ противъ градушка и плаща премии годишно по 400—500—1.000 л., да плаща и за фондъ противъ градушката, за обезщетяване на онзи, когото бие градъ, безъ да се е застраховалъ. И азъ смѣтамъ, г. министре, че този фондъ по закона за селскитѣ общини трѣбва да се премахне съвсемъ, защото той е ненуженъ, а трѣбва да прокараме закона за задължителното застраховане на посѣвитѣ.

Чл. 2, буква в: „Фондъ за постройка, пристройка и надстройка на народни основни училища“. — Оставете общинитѣ, ако иматъ нужда да построятъ и пристроятъ, всѣка община сама за себе си да има право да гласува въ бюджета си суми по този фондъ или не. Оставете ги свободни.

Въ чл. 6 е казано: „Дължимитѣ отъ общинитѣ суми за минали години“ — тъй нареченитѣ недобори къмъ фондове. Азъ смѣтамъ, г. министре, че Вие упоменавате това, за да се провери кои общини сѣ добре материално и тѣ да си плащатъ недоборитѣ, а на слабитѣ материално да имъ се опростятъ тия недобори.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Недоборитѣ къмъ фондоветѣ се опрощаватъ на всички общини.

С. Ризовъ (з): Азъ смѣтамъ, че на всички общини безразлично трѣбва да се опростятъ, за да не забатачватъ и онѣзи общини, които сѣ могли досега поне да се държатъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: На всички се опрощаватъ.

С. Ризовъ (з): Чл. 18. Г. министре! Действително това е единъ членъ предвиденъ въ настоящия законопроектъ като срѣдство за принудително събиране на малкитѣ общини, за да се образуватъ по-големии общини. За мѣрило е служила цифрата 250 кѣши и разстоянието между общинитѣ единъ километъръ. Тази мѣрка — 250 кѣши — г. министре, споредъ мене, е много малка. Въ най-разлобенитѣ селища тя малкъ резултатъ ще даде. Тази мѣрка, споредъ мене, трѣбва да се увеличи най-малко на 350 кѣши. Една община отъ 250 кѣши, която не може да бѣде безъ единъ бюджетъ отъ 500.000 л. — това значи на всѣка кѣша да туримъ общински данкъ 2.000 л. А една община, която е съ по-малкъ бюджетъ отъ 500 хиляди лева, не бива и да съществува, споредъ мене. И понеже въ законопроекта не сте сложили, г. министре, цифрата на населението, която трѣбва да го принуждава да се групира въ по-големии общини, а сте сложили цифрата на кѣшитѣ, азъ Ви моля, тази цифра да я направите отъ 250 на 350 кѣши.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): А разстоянието?

С. Ризовъ (з): Разстоянието трѣбва да бѣде увеличено отъ 1 км. най-малко на 3 км.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): За полскитѣ села — както и да е; но има балкански села. Той е много сложенъ въпросъ!

С. Ризовъ (з): Отъ полскитѣ села кое село е на 1 км. отъ друго — кажете!

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Въ съставнитѣ общини.

С. Ризовъ (з): Кои две голѣми села отъ по 1.000—1.500 кѣши сѣ на 1 км.?

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Тенча и Мекишъ — две голѣми села въ Търновско. Между тѣхъ нѣма даже 1 км. разстояние, а 500 м. Така ли е, г. Захариевъ?

С. Ризовъ (з): Г. г. народни представители! Г. Маджаровъ, като говори преди нѣколко дни по законопроекта, се спрѣ на единъ въпросъ, който действително ме интересува. Споредъ мене, двегодишниятъ мандатъ на общинския съветъ е малкъ. Г. Маджаровъ много право се изрази, както каза: единъ общински съветникъ, влѣзълъ за пръвъ пътъ въ общинския съветъ, първата година се учи, втората година работи, на третата трѣбва да си отива!

А това е единъ недѣлгъ въ нашитѣ общини. Освенъ че мандатътъ на общинския съветъ е малкъ, за да може да стане той творчески, но партизанскитѣ нрави у насъ не го оставятъ и въ тѣ две години да работи. И азъ поддържамъ това мнение, че мандатътъ на общинския съветъ трѣбва да бѣде най-малко 3 години.

П. Попивановъ (з): И да не се разтурва общинскиятъ съветъ, когато половината съветници си подаватъ оставката, а да остане до изчерпване на листитѣ.

С. Ризовъ (з): Що се отнася до кмета, г. г. народни представители, г. Цановъ ме изпревари съ тази идея: азъ отдавна я мисля. Споредъ мене, кметътъ не бива да бѣде назначаванъ, както искаше да прокара това г. Ляпчевъ въ своя законопроектъ преди години. Дълго време се писа въ вестникитѣ за този законопроектъ. Благодарение, че той не можа да мине на трето четене.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: И на второ четене не е миналъ.

С. Ризовъ (з): Въ него той искаше да назначава кметоветѣ.

Г. Каназирски (д. сг.): Нѣма такова нѣщо.

С. Ризовъ (з): Недейте отрича туй нѣщо.

Г. Каназирски (д. сг.): Ама нѣма, бе, джанъмъ! Ще ти донеса законопроекта.

С. Ризовъ (з): Г. г. народни представители! Какво би значило, при българската действителностъ, да назначаващъ кметове? Това би значило и това право на населението да отнемешъ, и да му назначишъ единъ кметъ по съображения на онази партия, която управлява. При такъвъ законъ можешъ да изпроводишъ единъ кметъ отъ една община да кметува въ друга община. Ти ще го наричашъ интеллигентъ, културенъ и ще кажешъ, че затова е прагнетъ тамъ, но същевременно той ще бѣде най-големиятъ партизанитъ на тази партия, която го е пратила. И сега се вършатъ несправедливи и неморални работи, мога да ги нарека азъ. Избира се единъ кметъ; стоялъ не стоялъ дватри месеца, събира се съветътъ и, не знамъ по чии внушения, бламиратъ го, избиратъ другъ; и докато се научи да пише, и той бива бламиранъ. И докато общинскиятъ съветъ изкара мандата, петима кметове се изреждатъ.

Х. Статевъ (д. сг. Ц): Защо да е неморално?

С. Ризовъ (з): Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че г. министърътъ ще се съгласи — това ще направи честъ на Народния блокъ — да вмъкнемъ новъ членъ въ настоящия законопроектъ, споредъ който кметоветѣ да бѣдатъ избирани направо отъ населението и бѣдатъ уволнявани дисциплинарно — ако сѣ се провинили — отъ сѣдилищата.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Въ приетия на първо четене законопроектъ въ наше време така бѣше.

С. Ризовъ (з): Това е най-демократично и ние, земеделската парламентарна група, Земледѣлскиятъ съюзъ именно на това трѣбва да държимъ. Ние държимъ, и околийскиятъ началникъ да бѣде изборно лице.

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Отъ дружбата само!

С. Ризовъ (з): Това е демократично. Недейте вика а-а-а! Би трѣбвало и окръжниятъ управителъ да бѣде избранъ. Това е демокрация. Когато вие говорите за Франция, за Англия, за Америка и това, което сме ние, не смѣтате ли, че ние сме много далечъ отъ културата на Англия и Америка? Ако имаме английската действителностъ, английската култура, английската безпартийна интелигенция, азъ съмъ съгласенъ, и полицията да не се смѣнява никога. Но азъ нѣмъ да доживѣя деня, когато България ще се издигне дотамъ, да има такава култура, да бѣдатъ държавнитѣ служители безпартийни и да служатъ само на България. Азъ го желая това. Но при днешната партизанска злоба у насъ, въ България — не искаме да обиждаме никого — и чиновникитѣ нѣмагъ спокойствие, но и тѣ не сѣ културни, както въ другитѣ държави. Трѣбва

да лишим чиновниците от граждански права, за да служат на държавата и да не подписват декларации. До там се е дошло у нас! Аз бих желал във България всички държавни служители да не се мисят в партийни работи, в време на изборите да бждат по мислата си, никой да не шава от своето място, да изпълнява законите на страната, да не отиват да се мисят в изборите, да не отиват да тероризират избирателя; и стражарите, когато види, че някой отиде да бърка, за да краде бюлетини, да му състави акт, а не да отива да състави акт на онзи, който не е виновен. Най-малко ние. Земледелският съюз, се боим, ако държавните служители в време на избори не се мисят и не вземат тая или оная страна. Ние това го желаем. Само тогава ние ще имаме истинско демократично управление, истински народен Парламент, истинско Народно събрание. Но в България скоро няма да бжде това.

Х. Статевъ (д. сг. Ц): Горедолу в Ореховско стана това!

С. Ризовъ (з): Г. г. народни представители! Не са само тези причините, за да бждат селските и градските общини в забатачено положение, за да се намират в това положение, в което се намират сега — защото няма много производство, или защото фондовете били голъми. Има и други причини. Аз ще ви прочета тук цифри, които съм събрал от разни статистики в различни вестници и списания.

От една година насам от трибуната на Народното събрание много се говори за задълженията на селското население. Задълженията на земледелците в България към Земледелската банка са 3.527.106.045 л. Чрез земледелските кооперации пак към Земледелската банка земледелците дължат 1.092.246.947 л.

Х. Статевъ (д. сг. Ц): Общините влизат ли?

С. Ризовъ (з): Недей бърза! — Към земледелските кооперации дължат 547 милиона лева; към популярните банки — 305.301.465 л.; към частни банки и лихвари — 1.500.000.000 л. Според данните, които се дават в списанието на Българското икономическо дружество, за покупка на земледелски инвентар земледелците дължат около 700 милиона лева. Или всичко земледелците дължат 6.171.744.437 л. Като прибавим цифрите, които дава г. министърът в мотивите към законопроекта си за неизплатените задължения — които, както казва г. министърът за селските общини възлизат на 1.014.000.000 л., а за градските на 753.000.000 л. — задълженията на селските общини възлизат на 7.185.744.437 л.

А. Пеневъ (раб): Г. г. народни представители! Всъщност днешният терор над работническата класа и нейните дейци тази вечер достигна своя връх. Днес е прострелян народният представител от Работническия селско-трудов блок другарят Александър Мачушков. Ние протестираме от името на всички трудищи се в България и в знак на протест напускаме заседанието.

Х. Трайковъ (раб): Вие (към македонците), които завчера четохте протестна декларация, че сте били избивани, продължавате да избивате! Не сте в състояние да водите борба и затова само с парабели си служите.

(Народните представители от работническата параментарна група напускат залата)

С. Ризовъ (з): Г. г. народни представители! При тези задължения на данкоплатците и при тези спадания на цените на зърнените храни и на продуктите от животински произход не можем ние да искаме от общините да имат своите бюджети, каквито са имали досега. Днес земледелските стопани плащат за една овца лътно време за паша; ако има гора и мера, плащат за полска паша отделно и за горска паша отделно; плащат 15 л. за полска паша и 15 л. за горска паша — или всичко 30 л.; плащат 10 л. беглик — стават 40 л.; плащат и на пастира за една овца, до я пасе зимно и лътно време, 20 л. — стават всичко 60 л.

А. Аврамовъ (з): А овцата струва 40 л.!

С. Ризовъ (з): А днес една овца се продава 60—80 л. Ами че този стопанин нали я храни? Турнете зимния сезон 100 дни — по 2 л. на ден овцата не яде ли? А това са 200 л. Какво ще вземе той от нея? Да вземе, да кажем, 1 килограм вълна — 50 л. За едно агне се дават 50—100 л. Това е само за беглика и за пастира. Ами за

прехраната какво остава? И ние ще искаме от този стопанин да плаща едни общински задължения от 7—8 милиарда лева приблизително. Плюс това има 7 милиарда държавен бюджет, а заедно с окръжните и общинските бюджети стига до 12 милиарда лева; и като сложим 8 милиарда задължения, стават всичко 20 милиарда лева задължения. Неговото производство днес струва 20 милиарда лева. Какво остава за него, г. г. народни представители? Но мене ми е чудно, как си обясняват този въпрос финансистите. Никой тук не засегна този въпрос, който аз сега ще засегна. Ние имаме 12 милиарда лева бюджети — държавни, окръжни и общински, а доколкото зная, ние имаме 3½ милиарда лева банкноти в обращение. Колко пъти трябва да направят нашите банкноти обращение от производителя в държавата и от държавата в производителя, за да може той да изплати 12 милиарда лева бюджети и да изплати своите задължения — около 10 милиарда лева?

Т. Кичевъ (д. сг. Ц): Затуй дават отсрочка.

С. Ризовъ (з): Г. Данаиловъ го няма тук. Аз не мога да направя сметка, колко пъти ще направят обращение банкнотите.

Т. Кичевъ (д. сг. Ц): Я оставете тия цифри, приказвайте по законопроекта.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Овцетъ ще трябва да обръщаме!

С. Ризовъ (з): Аз не искам да обръщаме овцетъ, а питам, колко пъти ще трябва да обръщаме банкнотите?

С. Кирчевъ (з. Ст): Г. Кичевъ казва: „Оставете тия работи за нас, вие не ги разбирате“!

С. Ризовъ (з): Нека стане някой финансист да ми каже, какво трябва да стане, за да може при 3½ милиарда лева банкноти в обращение и при 20 милиарда лева задължения и бюджети, населението да посрещна своите задължения. Моята глава не може да смеле това, а вашата — не зная.

Е. Шидерски (з): Някой интелигентен трябва да каже!

С. Ризовъ (з): Съ тия няколко думи, г. г. народни представители, аз свършвам и моля г. министъра на вътрешните работи, въ комисията най-сериозно да се обмисли въпросът за задълженията на селските и градските общини и да се нагоди законопроектът тъй, че да може да се понасят от общините при днешното трълно икономическо положение на народа и държавата. А когато данкоплатецът се съземе и почне да дава повече на държавата, естествено, ще може да даде тогава и на общините. Тогава ще увеличаваме фондовете, тогава ще строим, тогава ще планираме, тогава ще разхубавяваме курортните места, тогава ще волоснабляваме, тогава ще правим всичко, което е хубаво. Но при днешното положение, при това няма, при тази парична криза и оскутина, ние не можем да направим крачка напред. (Ражкоплъскания от мнозинството)

Председателстващ Н. Захариевъ: Има думата г. министърът на вътрешните работи.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! За утрешното заседание предлагам следния дневен ред:

1. Първо четене законопроекта за облекчение на общините — продължение разискванията.

Второ четене законопроекта:

2. За изменение и допълнение на закона за данъка върху приходите.

3. За изменение и допълнение на закона за събиране на пръките данъци.

Първо четене законопроекта:

4. За изменение на закона за опрощаване заемите, отпущнати от Б. з. банка, под гаранция на държавата, на военнопленниците, изгубили 100% работоспособност.

5. За отпускане безвъзмездно от Главната дирекция на б. д. ж. старото приемно здание гара Хасково (от

тѣснопѣтната линия) на благотворителния комитетъ „Угеха“ при Хасковската окръжна постоянна комисия.

6. Разглеждане заявлението на народния представител Христо Трайковъ Христовъ, да му се отпуснатъ дневни пари за времето, презъ което е билъ задържанъ въ затвора.

Одобрение предложенията:

7. За одобрение постановленията на Министерския съветъ относно Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни, взети презъ 1932 г.

8. За одобрение на подписания въ София на 24 юний 1932 г. между България и Германия договоръ за търговия и мореплаване.

9. За приемане на служба унгарскитъ подданици Яношъ Хелкеръ, Йозефъ Шпирекъ и Сабо Имре и германския подданикъ Карлъ Матей.

Доклади:

10. На комисията по провѣрка на изборитъ (Старозагорски, новозагорски и горноорѣховски).

11. На прошетарната комисия.

12. Първо четене предложението за измѣнѣние въ кой членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

Второ четене законопроектитъ:

13. За етажната собственостъ.

14. За кариеритъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които сѣ съгласни съ този дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 40 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Подпредседателъ: Н. ЗАХАРИЕВЪ

Секретаръ: ИВ. ВЕЛЧЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ